

Udkast til ændring af Vejledning om frigivelse af børn til national adoption

Indholdsfortegnelse

Indledning

Del I Generelt om adoption

Kapitel 1: Regler og aktører på adoptionsområdet

Kapitel 2: Kort om de forskellige adoptionstyper

Kapitel 3: Faderskab eller medmoderskab

- 3.1 Behandlingen af adoptionssager, når sagen om faderskab eller medmoderskab verserer
- 3.2 Behandlingen af adoptionssager, når faderskabet eller medmoderskabet er fastslået
- 3.3 Genoptagelse af sag om faderskab eller medmoderskab efter at adoptionen er gennemført
- 3.4 Særligt om spørgsmål om faderskab eller medmoderskab i stedbarns- og familieadoptioner

Kapitel 4: Samvær mellem barnet og den oprindelige slægt

Kapitel 5: Opfølgingsrapporter om barnet

Del II Adoption med samtykke

Kapitel 6: Betingelser for at gennemføre en adoption med samtykke

Kapitel 7: Statsforvaltningens sagsbehandling

- 7.1 Generelt om sagsbehandlingsforløbet
- 7.2 Rådgivning og vejledning af de oprindelige forældre
- 7.3 Indhentelse af oplysninger om forældrene
- 7.4 Sagsbehandling og indhentelse af oplysninger om barnet
- 7.5 Indhentelse af samtykke og/eller erklæring
- 7.6 Kontakten til øvrige samarbejdsparter

Kapitel 8: Kommunens sagsbehandling

- 8.1 Indledende sagsbehandling
- 8.2 Undersøgelse og handleplan i sager, hvor barnet ikke er født
- 8.3 Undersøgelse og handleplan i sager, hvor barnet er født
- 8.4 Akut anbringelse
- 8.5 Valg af anbringelsessted
- 8.6 Tilsyn med barnet under anbringelsen

Kapitel 9: Udslusning af barnet

Del III Adoption uden samtykke

Kapitel 10: Betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke

- 10.1 Generelle betingelser og det overordnede hensyn til barnet
- 10.2 Adoption af et barn under 1 år (§ 9, stk. 3)
- 10.3 Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år (§ 9, stk. 4)
- 10.4 Adoption i andre tilfælde (§ 9, stk. 2)

Kapitel 11: Sagsbehandlingen i kommunen og Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen

- 11.1 Adoption eller anbringelse
- 11.2 Anbringelse med henblik på adoption
- 11.3 Undersøgelse af forældreevne
- 11.4 Indstilling til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke
- 11.5 Særligt om sagsbehandlingen i Ankestyrelsen
- 11.6 Beskikkelse af advokater

Kapitel 12: Sagsbehandlingen i statsforvaltningen

- 12.1 Behandling af sagen om frigivelse
- 12.2 Forelæggelse for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen
- 12.3 Matchning af barn
- 12.4 Afgørelsens form og indhold
- 12.5 Indberetning til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen
- 12.6 Beskikkelse af advokater

Kapitel 13: Udslusning af barn

Kapitel 14: Indbringelse af sagen for domstolene

Indledning

Denne vejledning indeholder retningslinjer for sagsbehandlingen vedrørende børn til bortadoption i Danmark.

Vejledningen retter sig til sagsbehandlere i statsforvaltningen og Ankestyrelsen i forbindelse med afgørelser om at frigive et barn til bortadoption med eller uden samtykke fra forældrene. Vejledningen retter sig også til sagsbehandlere i kommunerne og i Ankestyrelsen, som i forbindelse med sager om adoption uden samtykke foretager den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at en adoption uden samtykke må antages at være den bedste løsning for barnet.

Vejledningen er endvidere tænkt som et arbejdsredskab til sagsbehandlere i såvel statsforvaltningen som kommuner, når de har kontakt med kommende forældre, som overvejer at bortadoptere et barn.

I vejledningen beskrives en række materielle og processuelle krav, der følger af adoptionsloven (lovbekendtgørelse nr. 1084 af 7. oktober 2014). Anden lovgivning er inddraget, når det er relevant.

Denne vejledning gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Denne vejledning erstatter vejledning af 28. juni 2013 om frigivelse af børn til national adoption fra den 1. januar 2015.

Del I

Generelt om adoption

I denne del af vejledningen redegøres for de overordnede principper for gennemførelse af adoptioner med og uden samtykke, de relevante myndigheder på området samt de oprindelige forældres retsstilling i forhold til kontakt med barnet og opfølgning på adoptionen.

I kapitel 1 redegøres for de kompetente myndigheders rolle i adoptionssagerne. Kapitel 2 beskriver de forskellige typer af adoption og de overordnede principper for disse. Kapitel 3 vedrører reglerne om faderskab og disses betydning for behandlingen af adoptionssager. Kapitel 4 omhandler muligheden for, at et bortadopteret barn bevarer en kontakt til sin oprindelige slægt, mens kapitel 5 vedrører opfølgningen på adoptionen i forhold til de oprindelige forældre.

Kapitel 1

Regler og aktører på adoptionsområdet

En række myndigheder m.v. er involveret i sager om bortadoption af børn i Danmark. Afhængig af om der skal gennemføres en adoption med eller uden samtykke, vil forskellige myndigheder have kompetence og blive inddraget i sagsbehandlingen. De vigtigste aktører på adoptionsområdet er:

- Statsforvaltningen
- Adoptionsrådene
- Adoptionsnævnet
- Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen
- Kommunerne
- Børn og unge-udvalgene
- Ankestyrelsen

– Domstolene

Statsforvaltningen

Statsforvaltningen behandler alle sager om adoption: fremmedadoption, familieadoption og stedbarnsadoption. Ligeledes har statsforvaltningen opgaven med at tilvejebringe oplysninger til adoptionssamrådene i sager om godkendelse af adoptanter. Det er også statsforvaltningen, der udfærdiger adoptionsbevillinger i alle sager, hvor der skal udfærdiges en dansk bevilling. I en række sager om international fremmedadoption via en formidlende organisation anerkendes den udenlandske adoptionsafgørelse dog umiddelbart her i landet, og statsforvaltningen udsteder i disse sager en bekræftelse på anerkendelsen i stedet for en dansk bevilling.

I forbindelse med adoptionssager, hvor der ikke stilles krav om, at ansøgeren skal godkendes som adoptant, varetager statsforvaltningen undersøgelsen af, om adoptionen vil være til gavn for barnet.

I sager om frivillig adoption af børn i Danmark indsamler statsforvaltningen de nødvendige oplysninger til brug for afgørelsen om frigivelse af barnet til bortadoption. Denne opgave er nærmere beskrevet i vejledningens del II.

I sager om adoption uden samtykke er det statsforvaltningen, der træffer afgørelse om frigivelse af et barn til bortadoption uden samtykke. Statsforvaltningen skal imidlertid forelægge sagen for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, før den endelige afgørelse træffes, hvis statsforvaltningen påtænker at give tilladelse til adoption uden samtykke. Statsforvaltningens afgørelse kan indbringes for retten. Denne opgave i statsforvaltningen er nærmere beskrevet i vejledningens del III.

I forbindelse med ansøgninger om godkendelse som adoptant varetager statsforvaltningen sekretariatsfunktionen for adoptionssamrådene, jf. nedenfor. Herudover udfærdiger statsforvaltningen, når adoptionssamrådet har godkendt ansøgeren som adoptant til et udenlandsk barn, en rapport om ansøgerens forhold til brug for de udenlandske adoptionsmyndigheder.

Endelig skal statsforvaltningen i sager, hvor forældrenes samtykke til adoption er afgivet i udlandet, og hvor den udenlandske adoptionsafgørelse ikke umiddelbart anerkendes her i landet, forud for udstedelse af adoptionsbevillingen tage stilling til, om samtykket kan ligestilles med samtykke afgivet for en dansk myndighed eller institution.

Adoptionssamrådene

Efter adoptionslovens § 25 a, stk. 3, består et adoptionssamråd af et medlem med en social uddannelse, en jurist og en læge. Medlemmerne beskikkes af social- og integrationsministeren i indtil fire år ad gangen, og genbeskikkelse kan finde sted. Det juridiske medlem er formand for adoptionssamrådet.

Pr. 1. juli 2013 er der oprettet to adoptionssamråd.

Statsforvaltningen stiller sekretariatsbistand til rådighed for adoptionssamrådene.

En væsentlig opgave i adoptionssamrådene er at træffe afgørelse i sager, hvor ansøgere ønsker at blive godkendt som adoptanter.

Adoptionssamrådene har ikke opgaver i forbindelse med sager om frigivelse af børn til bortadoption i Danmark.

Adoptionsnævnet

Adoptionsnævnet består af en formand og ni andre medlemmer med forskellig faglig baggrund. Medlemmerne og deres stedfortrædere beskikkes af social- og integrationsministeren.

Der henvises til adoptionslovens § 25 b, stk. 1, og bekendtgørelse om forretningsordenen for Adoptionsnævnet, der indeholder regler om Adoptionsnævnets sagsbehandling og opgaver.

Adoptionsnævnet behandler klager over adoptionssamrådenes afgørelser.

Adoptionsnævnet varetager herudover bl.a. opgaven med at matche danske børn til bortadoption til ansøgere, der er godkendt til national adoption. Denne matchningsopgave foretages af Adoptionsnævnet i alle sager om fremmedadoption, hvor der ikke

på forhånd er udvalgt en familie til det konkrete barn. Nævnet udvælger desuden de familier, blandt de godkendte adoptanter, som skønnes bedst egnede til at modtage børn i pleje med henblik på adoption.

Adoptionsnævnet skal desuden indsamle, bearbejde og formidle viden om adoptionsområdet såvel på nationalt som internationalt plan.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen

Social- og integrationsministeren fastsætter regler om godkendelse som adoptant og om adoptionssagers behandling m.v. (adoptionslovens § 25). I praksis varetages opgaverne af Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, der er en del af Social- og Integrationsministeriets departement.

I sager om stedbarnsadoption og familieadoption er Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, klageinstans for statsforvaltningens afgørelse. Statsforvaltningen kan desuden i en række tilfælde forelægge sager for styrelsen.

I forbindelse med sager om fremmedadoption tilrettelægger og udbyder Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, de kurser, der indgår som fase 2 i undersøgelsesforløbet.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, har ikke herudover opgaver i forbindelse med behandlingen af sager om frigivelse af børn til frivillig bortadoption.

I sager om adoption uden samtykke får Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, forelagt sagen om den påtænkte adoption fra statsforvaltningen, før der træffes afgørelse. Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen har derved på et tidligt tidspunkt i sagsbehandlingen mulighed for at sikre, at myndighederne har gjort tilstrækkeligt for at inddrage forældrene, herunder i forbindelse med forsøg på at indhente et samtykke til adoption. Desuden er forelæggelsen med til at sikre en ensartet praksis i sager om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, fungerer herudover bl.a. også som klageinstans i sager om stedbarnsadoption og familieadoption og som autoriserende myndighed og tilsynsmyndighed i forhold til de formidlende organisationer.

Kommunen og børn og unge-udvalget

Hvis der er tale om en fremmedadoption (dvs. en adoption, hvor ansøgeren skal godkendes som adoptant, jf. kapitel 2 nedenfor), har kommunen almindeligvis ansvaret for anbringelsen af barnet, inden adoptionen gennemføres.

Herudover er kommunen involveret i adoptionssager, idet statsforvaltningen kan anmode kommunen om en erklæring om, hvorvidt ansøgeren opfylder betingelserne i serviceloven for at have et barn i pleje.

Kommunen har mulighed for at rejse en sag om adoption uden samtykke. Det er dog børn og unge-udvalget, som træffer afgørelse om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke.

Børn og unge-udvalget består af 5 medlemmer, hvoraf 3 medlemmer vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer, en byretsdommer i vedkommende retskreds og en pædagogisk-psykologisk sagkyndig.

Hvis børn og unge-udvalget finder, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, sendes sagen til Ankestyrelsen, der skal samtykke i anbefalingen om adoption. Den egentlige adoptionssag behandles derpå i givet fald af statsforvaltningen, som også er den myndighed, der træffer afgørelse i sagen.

Ankestyrelsen

I sager om adoption uden samtykke, der rejses af kommunen, påser Ankestyrelsen, om betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt, og Ankestyrelsen vurderer, om den er enig i kommunens anbefaling af en sådan adoption.

Ankestyrelsen behandler sagen på et møde, hvori der deltager to medarbejdere fra Ankestyrelsen og to beskikkede medlemmer udpeget af social- og integrationsministeren. Beslutningen om samtykke træffes med almindeligt stemmeflertal, jf. retssikkerhedslovens §§ 55 og 56.

Domstolene

Statsforvaltningens afgørelser om adoption uden samtykke kan indbringes for domstolene.

Regelgrundlaget

Behandlingen af adoptionssager er reguleret adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1084 af 7. oktober 2014. Lovens regler er uddybet ved adoptionsbekendtgørelsen (bekendtgørelse om adoption) og beskrevet nærmere i vejledning om adoption.

Der henvises endvidere til lov om social service (serviceloven) og vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (vejledning nr. 3 til serviceloven).

Kapitel 2

Kort om de forskellige adoptionstyper

I det følgende beskrives de forskellige former for adoption. Det drejer sig om fremmedadoption, stedbarnsadoption og forskellige former for familieadoption.

De forskellige adoptionsformer inddeles i anonyme/ikke-anonyme adoptioner, nationale/internationale adoptioner og adoptioner med/uden samtykke.

Til gavn for barnet – og inddragelse af barnet

For alle adoptioner er det en grundlæggende betingelse, at adoptionen skal være til gavn for barnet (adoptionslovens § 2).

Endvidere fremgår det af adoptionslovens § 6 for alle former for adoption, at et barn, der er fyldt 12 år, som udgangspunkt skal give samtykke til adoptionen. Samtykket skal gives ved et personligt møde i statsforvaltningen, og statsforvaltningen skal, forinden barnet samtykker, afholde en samtale med barnet. Ved samtalen skal statsforvaltningen give barnet information og rådgivning om adoptionen og dens retsvirkninger, og barnet skal også under samtalen have mulighed for at udtale sig nærmere om adoptionen. Samtalens indhold skal bruges ved vurderingen af, om adoptionen er til gavn for barnet.

Er barnet under 12 år, skal der foreligge oplysning om dets holdning til adoptionen, i det omfang barnets modenhed og sagens omstændigheder taler herfor. Der skal ved afgørelsen i videst muligt omfang tages hensyn til barnets holdning til den påtænkte adoption. Høringsreglen er ikke ufravigelig, og statsforvaltningen skal altid konkret vurdere det enkelte barns modenhed og ikke alene vurdere dette ud fra barnets alder. Inddragelse af børn under 12 år i form af egentlige samtaler afhænger ligeledes af det enkelte barns modenhed. Det vil dog formentlig for de fleste ca. 7-årige være muligt at gennemføre en samtale, ligesom også samtaler med selv meget små børn (før-skolealderen) i de fleste tilfælde vil kunne gennemføres.

Fremmedadoption

Ved fremmedadoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn under 18 år, og hvor det er en betingelse for adoptionen, at ansøgeren godkendes som adoptant (adoptionslovens § 4 a, stk. 1).

Oftest er der tale om adoption af et barn, som ansøgeren ikke kender i forvejen. Der kan dog også være tale om, at ansøgeren kender barnet eller dets forældre, men at tilknytningen ikke er så kvalificeret, at den opfylder betingelserne for at kunne gennemføre en familieadoption.

Formidlingen af et barn, født i Danmark, til godkendte ansøgere (fremmedadoption) sker via Adoptionsnævnet.

Stedbarnsadoption

Ved stedbarnsadoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer sin ægtefælles, samlevers eller registrerede partners barn eller adoptivbarn (adoptionslovens §§ 5 a og 8 a samt § 4, stk. 1, 2. punkt i lov om registreret partnerskab).

Stedbarnsadoption er kendetegnet ved, at barnet efter adoptionen betragtes som fælles barn af adoptanten og den forælder, der er gift eller samlevende med adoptanten (adoptionslovens § 16, stk. 2).

En stedbarnsadoption kræver ikke godkendelse som adoptant (adoptionslovens § 4 a, stk. 2).

Familieadoption m.v.

Familieadoptioner er normalt kendetegnet ved, at der består en kvalificeret familiemæssig tilknytning mellem ansøgeren og det barn, der ønskes adopteret. Det fremgår af adoptionsbekendtgørelsen, at barnet enten skal være ansøgerens barnebarn, søskende eller nevø/niece (§ 1, nr. 2).

Herudover kan der gennemføres familieadoption, hvis der – i stedet for en egentlig familiemæssig tilknytning mellem ansøgeren og barnet - er en anden kvalificeret tilknytning mellem ansøgeren og barnet, eller mellem ansøgeren og barnets forældre (slægtslignende forhold).

En ansøgning om adoption af eksempelvis et plejebarn (med eller uden samtykke) kan gennemføres som en familieadoption, hvis barnet har været opfostret hos plejefamilien i mindst 3 år (plejebarnsadoption).

Ved familieadoption kræver adoptionen ikke godkendelse som adoptant (adoptionslovens § 4 a, stk. 2).

Anonyme adoptioner og ikke-anonyme adoptioner

Ved anonyme adoptioner forstås adoptioner, hvor barnets oprindelige slægt ikke har eller kan få kendskab til, hvem adoptanten er. Forbindelsen mellem barnet og adoptanten vil efter dansk ret være skabt af en myndighed eller institution, der har beføjelse til at yde adoptionshjælp, og der har ikke været kontakt mellem adoptanten og barnets oprindeligt slægt. Disse adoptioner vil i sagens natur altid være fremmedadoptioner. Anonyme adoptioner vil dog kunne ændre karakter til at være ikke-anonyme, hvis den oprindelige slægt efterfølgende får kendskab til adoptantens identitet.

Ved ikke-anonyme adoptioner forstås adoptioner, hvor barnets oprindelige slægt har kendskab til adoptantens identitet, hvilket eksempelvis vil være tilfældet ved familieadoptioner. En ikke-anonym adoption kan dog også være en fremmedadoption, hvis adoptanten kender barnet eller dets forældre, men der ikke er et så nært tilknytningsforhold, at der er tale om en familieadoption.

Ikke-anonyme adoptioner betegnes også som åbne adoptioner.

Internationale adoptioner og nationale adoptioner

Ved internationale adoptioner forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn, der har bopæl i et andet land, eller et barn, der er ankommet til Danmark med henblik på adoption. Heroverfor står en national adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn, der har bopæl i Danmark, herunder på Færøerne eller i Grønland.

Stedbarnsadoptioner, familieadoptioner og fremmedadoptioner kan alle være såvel internationale som nationale.

Adoption med og uden samtykke

Adoption med samtykke omfatter tilfælde, hvor barnets forældremyndighedsindehaver(e) har afgivet samtykke til adoptionen (adoptionslovens § 7). Disse frivillige adoptioner kan både være fremmedadoptioner, stedbarnsadoptioner og familieadoptioner.

Adoption uden samtykke omfatter tilfælde, hvor en adoption gennemføres mod protest fra barnets forældremyndighedsindehaver(e) (adoptionslovens § 9, stk. 2-4). Denne type adoptioner kan gennemføres som fremmedadoptioner eller som familieadoptioner. Adoption uden samtykke kan kun ske i de særlige tilfælde, hvor væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det, jf. del III.

Kapitel 3

Faderskab eller medmoderskab

Efter § 8 i børneloven (lovbekendtgørelse nr. 1097 af 7. oktober 2014) har moren pligt til at oplyse, hvem der er eller kan være barnets far. Hun skal endvidere oplyse, om hun er blevet behandlet med assisteret reproduktion, hvis barnet kan være blevet til ved denne behandling, og i givet fald oplyse, hvem der har samtykket til behandlingen. Dette gælder også i tilfælde, hvor hun ønsker at bortadoptere barnet.

Loven giver i visse tilfælde en mand, der har haft et seksuelt forhold til moren, i den periode, hvor hun blev gravid, mulighed for at få prøvet, om han er barnets far. Desuden kan en mand eller kvinde, som har samtykket til behandlingen med assisteret reproduktion rejse sag om faderskab eller medmoderskab.

Børneloven finder anvendelse, hvis barnet er født den 1. juli 2002 eller senere.

Nedenfor beskrives reglerne for behandlingen af sager om bortadoption af danske børn, når faderskabet eller medmoderskabet ikke er fastslået (afsnit 3.1.), og når faderskabet eller medmoderskabet er fastslået (afsnit 3.2.). Der henvises i øvrigt til vejledning om statsforvaltningens behandling af sager om faderskab eller medmoderskab, hvor også reglerne for genoptagelse af en sag om faderskab eller medmoderskab, efter at et barn er blevet bortadopteret, er beskrevet.

3.1. Behandlingen af adoptionssager, når sagen om faderskab eller medmoderskab verserer

Udgangspunktet er, at bortadoption af et dansk barn først kan gennemføres, når en sag om faderskab eller medmoderskab er afsluttet.

Herved sikres, at barnets far eller medmor får mulighed for at udtale sig om adoptionsspørgsmålet, jf. særligt adoptionslovens § 13. Endvidere sikres det, at faderskabet eller medmoderskabet så vidt muligt registreres, således at barnet senere kan få oplyst, hvem dets genetiske far er, eller hvem der har givet samtykke til behandlingen med assisteret reproduktion.

I sager om bortadoption af danske børn, der normalt opholder sig i en plejefamilie eller på en institution, er der imidlertid afgørende hensyn til barnet, der taler for, at bortadoptionen gennemføres hurtigst muligt efter, at barnet er blevet 3 måneder, og barnets forældre kan give samtykke til bortadoption af barnet, jf. adoptionslovens § 8, stk. 2. Det er derfor vigtigt, at sagen om faderskab eller medmoderskab påbegyndes hurtigst muligt, og det bemærkes i den forbindelse, at børnelovens § 4 giver moren eller statsforvaltningen mulighed for at rejse sagen inden barnets fødsel.

Det forudsættes i øvrigt, at behandlingen af sagen om faderskab eller medmoderskab tilrettelægges på en sådan måde, at der tages hensyn til sagens hastende karakter, ligesom det forudsættes, at statsforvaltningens behandling af adoptions- og faderskabs- og medmoderskabssagerne generelt tilrettelægges således, at sagerne kan afsluttes så hurtigt, som det er muligt og forsvarligt.

Hvis sagen om faderskab eller medmoderskab trækker i langdrag

Det kan imidlertid forekomme, at sagen om faderskab eller medmoderskab undtagelsesvis trækker ud, f.eks. hvis den eller de mulige fædre eller den mulige medmor ikke umiddelbart kan anerkende faderskabet eller medmoderskabet, eller hvis en mand, der er eller kan være far til barnet, eller en mulig medmor til barnet, bor i udlandet.

I sådanne tilfælde vil adoptionen kunne gennemføres, hvis den eller de mænd eller den kvinde, der er parter i sagen, erklærer sig indforstået med adoptionen. Erklæring herom bør afgives skriftligt, og det bør aldrig overlades til barnets mor at indhente erklæringen. Statsforvaltningen må i den forbindelse overveje, om erklæringen bør afgives under personligt møde i statsforvaltningen.

Ønsker én af de ovenfor nævnte parter i sagen om faderskab eller medmoderskab ikke at tilslutte sig adoptionen, må adoptionssagen som udgangspunkt sættes i bero.

Adoptionen vil dog undtagelsesvis kunne gennemføres, hvis det allerede under sagen om faderskab eller medmoderskab må anses for klart, at den (eller de) pågældende mulige forældre ikke kan eller ønsker at få forældremyndigheden over barnet. I sådanne tilfælde bør en mulig far eller medmor i almindelighed ikke kunne hindre gennemførelsen af bortadoptionen. Afgørelsen herom må imidlertid bero på en samlet vurdering af det enkelte tilfælde, herunder af baggrunden for, at den pågældende ikke er indforstået med adoptionen.

Adgangen til at gennemføre en adoption i tilfælde, hvor der verserer en sag om faderskab eller medmoderskab, og hvor den mulige far eller medmor protesterer mod adoptionen, bør administreres med tilbageholdenhed, således at denne adgang kun benyttes i tilfælde, hvor der er tale om helt særlige omstændigheder i den konkrete sag, eksempelvis hvor det er klart, at der er tale om chikane eller lignende.

Gennemføres en adoption, selvom sagen om faderskab eller medmoderskab endnu ikke er afsluttet, vil sagen i almindelighed skulle fortsættes, således at det så vidt muligt fastslås, hvem der er barnets far eller medmor. At faderskabet eller medmoderskabet fastslås, vil ikke berøre adoptionens gyldighed og vil – som følge af adoptionen – ikke have nogen retsvirkning

for den pågældende mand eller kvinde, der f.eks. ikke vil have arveret efter barnet og normalt heller ikke vil have ret til samvær med barnet.

Adoptionen skal normalt ikke afvente udløbet af 6 måneders fristen

Efter børneloven har en mand, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til en kvinde i den periode, hvor hun er blevet gravid, i visse tilfælde ret til at få prøvet, om han er far til hendes barn (§ 6). Anmodning herom skal efter bestemmelsen fremsættes senest 6 måneder efter barnets fødsel, medmindre der på tidspunktet for anmodningen verserer en faderskabssag.

Ligeledes kan en mand eller kvinde, som har samtykket til behandlingen med assisteret reproduktion inden 6 måneder efter barnets fødsel rejse sag om faderskab eller medmoderskab (§ 6 a).

Bortadoptionen kan som udgangspunkt gennemføres, selvom 6 måneders fristen ikke er udløbet.

Hvis helt særlige forhold tyder på, at der kan være en mand eller kvinde, der har ret til at få prøvet sit faderskab efter børnelovens § 6, eller faderskabet eller medmoderskabet efter børnelovens § 6 a, og som ønsker at udnytte denne ret, bør bortadoptionen dog ikke gennemføres før fristens udløb.

I tilfælde, hvor en mand har anmodet om at få prøvet sit faderskab eller en kvinde har anmodet om at få prøvet medmoderskabet efter bestemmelserne, gælder de retningslinjer, som er omtalt ovenfor.

At bortadoption er gennemført, afskærer ikke en mand eller en kvinde fra at få prøvet spørgsmålet om faderskab eller medmoderskab, hvis betingelserne i børnelovens §§ 6 eller 6 a er opfyldt. At faderskabet eller medmoderskabet fastslås vil imidlertid også her være uden retlig betydning og vil ikke berøre adoptionens gyldighed.

3.2. Behandlingen af adoptionssager, når faderskab eller medmoderskab er fastslået

I forbindelse med vedtagelsen af forældreansvarsloven er reglerne for, hvornår der etableres fælles forældremyndighed i forbindelse med fastslåelse af faderskabet blevet udvidet.

Med forældreansvarsloven er der indført en regel, hvorefter der automatisk etableres fælles forældremyndighed, hvis forældrene var separerede på tidspunktet for barnets fødsel (§ 6, stk. 2, nr. 1). Der etableres endvidere fælles forældremyndighed, hvis forældrene har været gift med hinanden inden for de sidste 10 måneder fra barnets fødsel (§ 6, stk. 3). Denne bestemmelse omhandler således forældre, der er skilt på tidspunktet for barnets fødsel – men som har været gift inden for de sidste 10 måneder. I begge tilfælde kræves det, at den fraseparerede mand eller den tidligere ægtemand ifølge anerkendelse eller dom anses som barnets far.

For så vidt angår ugifte etableres der efter forældreansvarsloven fælles forældremyndighed, hvis forældrene efter børnelovens regler har afgivet en erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, eller hvis en mand anses for far eller en kvinde som medmor til barnet ifølge anerkendelse eller dom, og forældrene har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel (§ 7, stk. 3). Det er en forudsætning for bestemmelsens anvendelse, at faderskabet eller medmoderskabet er fastslået ved anerkendelse eller dom efter børnelovens regler. I de situationer, hvor der opstår tvist om, hvorvidt forældrene har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder, henvises der til punkt 2.1.1.1. i vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl. I sager om bortadoption vil moren erfaringsmæssigt oftest have forældremyndigheden over barnet alene.

Barnets mor skal således afgive samtykke efter adoptionslovens § 7. Fra barnets anden forælder indhentes en erklæring efter adoptionslovens § 13, hvis denne ikke har del i forældremyndigheden.

Ønsker barnets far eller medmor at få forældremyndigheden over barnet, kan adoptionen ikke gennemføres mod dennes protest, medmindre det fastslås, at den pågældende ikke kan få medhold i anmodningen om at få forældremyndigheden tillagt.

Ønsker faren eller medmoren derimod ikke at få forældremyndigheden – og er der derfor ingen af forældrene, der vil påtage sig ansvaret for barnet – vil hensynet til barnets tarv normalt tilsige, at det bortadopteret. Afgørelsen herom må imidlertid bero på en samlet vurdering af det enkelte tilfælde, herunder af baggrunden for, at faren eller medmoren protesterer mod adoptionen. Det må også komme i betragtning, hvem der i givet fald ellers vil skulle tage sig af barnet.

I sager, hvor der er uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet, bør der udvises særdeles stor tilbageholdenhed med at tillade adoption, når spørgsmålet endnu ikke er afgjort.

3.3. Genoptagelse af sag om faderskab eller medmoderskab efter at adoptionen er gennemført

Børneloven giver bl.a. adgang til genoptagelse af en sag om faderskab eller medmoderskab, når faderskabet eller medmoderskabet aldrig er blevet fastslået ved registrering, anerkendelse eller dom, hvis det må antages, at en bestemt mand kan blive barnets far, eller at en bestemt kvinde kan blive barnets medmor.

Den omstændighed, at barnet er bortadopteret, vil ikke i sig selv indebære, at sagen om faderskab eller medmoderskab ikke kan genoptages. Heller ikke i disse tilfælde vil det have retlig betydning, at det retlige faderskab eller medmoderskab fastslås.

Det må sikres, at anonymiteten i bortadoptionssager bevares, også i forbindelse med en senere sag om faderskab eller medmoderskab. De oprindelige forældre må derfor ikke ved f.eks. en genoptagelsessag kunne få kendskab til, hvem der har adopteret barnet.

3.4. Særligt om spørgsmål om faderskab eller medmoderskab i stedbarns- og familieadoptioner

Ved stedbarns- eller familieadoption vil barnet normalt allerede være i den familie, hvor det skal vokse op. Her er der således ikke et tilsvarende behov for, at adoptionen gennemføres hurtigt. Det forudsættes derfor, at stedbarns- eller familieadoptioner ikke gennemføres før 6 måneder efter barnets fødsel, eller før en verserende sag om faderskab eller medmoderskab er afsluttet, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.

Protesterer en far eller en medmor, der ikke har del i forældremyndigheden, mod adoptionen, vil den normalt ikke kunne gennemføres, medmindre den pågældende ikke har haft kontakt med barnet i en årrække. Se nærmere punkt 6.3.3. i vejledning om adoption.

Kapitel 4

Samvær mellem barnet og den oprindelige slægt

Efter adoptionslovens § 16 sker der ved en adoption et fuldt familieskifte, hvorved retsforholdet mellem barnet og dets oprindelige slægt bortfalder. Der er derfor ingen juridiske bånd, der knytter barnet til dets oprindelige familie og ingen lovbestemt ret for barnet eller den oprindelige familie til at have en kontakt med hinanden.

Ved anonyme adoptioner har barnet mulighed for at få oplyst identiteten på dets oprindelige forældre, hvis barnet på et tidspunkt ønsker kendskab hertil. De oprindelige forældre har derimod ikke ret til at få oplyst identiteten på de adoptivforældre, som har adopteret barnet.

Efter forældreansvarsloven kan der dog i helt særlige tilfælde efter anmodning fra et bortadopteret barns oprindelige forældre fastsættes samvær eller anden form for kontakt med barnet, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den pågældende (forældreansvarsloven § 20 a). Bestemmelsen er kun relevant i tilfælde, hvor der har været en forudgående kontakt mellem barnet og den oprindelige slægt, som vurderes fortsat at være positiv for barnet. Ved frivillige adoptioner – herunder stedbarnsadoptioner – er der således som udgangspunkt mulighed for at bevare en kontakt med barnet efter adoptionen.

I forarbejderne til bestemmelsen om samvær eller anden form for kontakt med et bortadopteret barn er det antaget, at det fortrinsvis vil være relevant i adoptionssager, hvor et større barn forud for adoptionen har været anbragt uden for hjemmet og under anbringelsen har haft løbende kontakt med den oprindelige slægt.

Det er statsforvaltningen, der er kompetent myndighed til at behandle ansøgninger om samvær. Statsforvaltningens afgørelse kan påklages til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen.

I sager om adoption uden samtykke vil de grunde, der fører til at gennemføre en adoption uden samtykke, som oftest være grunde, der taler mod, at det vil være til barnets bedste at fastsætte samvær. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at barnet i helt særlige tilfælde, hvor der i forvejen er en kontakt til en eller begge forældre, vil kunne have glæde af et sådant samvær.

Det er i forarbejderne til forældreansvarslovens § 20 a understreget, at der ikke skal fastsættes samvær eller anden kontakt, når barnet efter adoptionslovens § 9, stk. 3, er bortadopteret uden samtykke, før det er blevet 1 år da det er en betingelse for at gennemføre adoptionen efter denne bestemmelse, at de oprindelige forældre ikke er i stand til at spille en positiv rolle i forbindelse med kontakt med barnet. Derimod vil der i visse tilfælde kunne fastsættes samvær eller anden kontakt med et barn, der er bortadopteret efter at have været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år (adoptionslovens § 9, stk. 4).

Adgangen til at fastsætte samvær eller anden form for kontakt vil hovedsageligt være rettet mod barnets oprindelige forældre, men vil også kunne omfatte bedsteforældre, forældrenes søskende eller barnets søskende.

Det centrale i vurderingen af samværsagen er efter forældreansvarslovens § 4, om samvær er bedst for barnet og ikke forældrenes ret eller hensynet til adoptanterne.

Det afgørende er således, om barnet har nogle tætte og nære relationer til sin oprindelige slægt, som det er vigtigt for barnet at bevare.

Barnets interesse i at bevare relationen til den oprindelige slægt, som barnet måtte være nært knyttet til, skal ses i snæver sammenhæng med barnets behov for en stabil og sammenhængende dagligdag.

Da adgangen til at fastsætte samvær m.v. efter forældreansvarslovens § 20 a tager sigte på at bevare et samvær eller en kontakt, er det forudsat i forarbejderne til bestemmelsen, at ansøgningen om fastsættelse af samvær eller anden form for kontakt indgives inden for kortere tid efter adoptionen eller ophøret af en frivillig aftale om samvær eller anden form for kontakt, så kontinuiteten i samværet bevares for barnet.

Kapitel 5

Opfølgingsrapporter om barnet

Statsforvaltningen sørger for skriftligt at informere forældrene, når adoptionsbevillingen er givet.

Uanset om adoptionen er gennemført som en adoption med eller uden samtykke fra de oprindelige forældre, skal statsforvaltningen endvidere orientere disse om, at Adoptionsnævnet har indført en procedure, hvorefter adoptivforældre til danske børn bedes om at udarbejde anonymiserede opfølgingsrapporter om barnet ca. hvert tredje år indtil barnet fylder 18 år. Rapporterne udarbejdes i de år, hvor barnet fylder henholdsvis 4 år, 7 år, 10 år, 13 år og 16 år. Herudover vil statsforvaltningen udarbejde en opfølgingsrapport 1 år efter, at barnet er bortadopteret. Opfølgingsrapporterne opbevares af Adoptionsnævnet. Der henvises nærmere herom til Adoptionsnævnets henstilling af 26. maj 2009 vedrørende udfærdigelse af opfølgingsrapporter i forbindelse med adoption af danske børn, der findes på www.adoptionsnaevnet.dk.

De oprindelige forældre har mulighed for at få tilsendt rapporterne automatisk, hvis de ønsker dette. De har også mulighed for på et senere tidspunkt at få tilsendt rapporterne, hvis de retter henvendelse til enten statsforvaltningen eller Adoptionsnævnet.

Det forudsættes, at de oprindelige forældre under sagsbehandlingen er informeret om, at barnet, når det er myndigt, har ret til at få oplyst deres identitet.

Det vil i nogle tilfælde være relevant at tilbyde de oprindelige forældre en afsluttende samtale, hvorunder statsforvaltningens og hjemkommunens tilbud om rådgivning og evt. psykologhjælp kan formidles.

I de tilfælde, hvor en adoption uden samtykke gennemføres som en familieadoption (plejebarnsadoption), eller hvor adoptanten i øvrigt ikke er valgt blandt ansøgere på Adoptionsnævnets liste over godkendte adoptionsansøgere, gælder tilsvarende retningslinjer for udarbejdelse af opfølgingsrapporter om barnet. Det vil dog i disse tilfælde være Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, der administrerer ordningen.

Del II

Adoption med samtykke

Indledning

I denne anden del af vejledningen redegøres for reglerne og sagsbehandlingen, når der gennemføres adoptioner med samtykke.

Hvis der er tale om en familie- eller stedbarnsadoption, vil sagsbehandlingen typisk være væsentlig anderledes, og en nærmere beskrivelse af reglerne og sagsbehandlingen i disse sager findes i vejledning om adoption. Nedenstående kapitler om adoption med samtykke tager således navnlig sigte på de adoptioner, som gennemføres som fremmedadoptioner. I de adoptionssager, som ikke er fremmedadoptioner, vil spørgsmålet om frigivelse af et barn til bortadoption som oftest blive behandlet sammen med en ansøgning om adoption af et barn.

Kapitel 6 beskriver således de betingelser, som skal være til stede for at gennemføre en adoption med samtykke. I kapitel 7 redegøres for statsforvaltningens sagsbehandling i forhold til de oprindelige forældre, mens kapitel 8 beskriver kommunens sagsbehandling i forhold til disse. Kapitel 9 beskriver særlige forhold om udslusning af barnet til den kommende adoptivfamilie.

Kapitel 6

Betingelser for at gennemføre en adoption med samtykke

Det er en grundlæggende betingelse for at gennemføre en adoption, at adoptionen vurderes at være til gavn for barnet (adoptionslovens § 2).

Det er statsforvaltningen, der er den kompetente myndighed i forhold til at indsamle de nødvendige oplysninger fra barnets forældre til sagen, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 57.

Hvis adoptionen ønskes gennemført som en fremmedadoption (anonym eller ikke-anonym), kræves det, at adoptanterne er godkendt efter reglerne i kapitel 6 i bekendtgørelse om adoption. I sådanne tilfælde vil adoptionssagen altid skulle sendes til Adoptionsnævnet, idet nævnet i sager om national fremmedadoption er kompetent myndighed i forhold til at beslutte, hvilken ansøger som skønnes egnet til at adoptere barnet (matchningskompetencen).

I forhold til kravene for at blive godkendt som adoptant og i forhold til matchningen af et barn til national adoption med en godkendt ansøger henvises til vejledning om adoption.

I forhold til barnet skal det sikres, at barnet er korrekt frigivet til adoption. Dette kræver først og fremmest, at barnets forældremyndighedsindehaver(e) har afgivet samtykke til bortadoption af barnet (adoptionslovens § 7). Hvis faderskabet eller medmoderskabet er fastslået, skal faren/medmøren ligeledes afgive samtykke til bortadoptionen, hvis denne har del i forældremyndigheden over barnet. Har faren/medmøren ikke del i forældremyndigheden over barnet, skal der fra forælderen indhentes en erklæring om adoptionen, medmindre dette skønnes at ville være til væsentlig skade for barnet eller at ville medføre en uforholdsmæssig forsinkelse af sagen (adoptionslovens § 13).

Kapitel 7

Statsforvaltningens sagsbehandling

7.1. Generelt om sagsbehandlingsforløbet

Myndighedernes samarbejde med de biologiske forældre begynder i langt de fleste tilfælde, før barnet er født og ofte allerede, når graviditeten konstateres. I nogle tilfælde sker første kontakt lige omkring fødslen, hvorfor en del af sagsbehandlingen, herunder anbringelse af barnet, får akut karakter. I enkelte tilfælde retter forældrene først henvendelse efter at have haft barnet hos sig i nogen tid, eller når de sociale myndigheder er blevet involveret. Henvendelsen til statsforvaltningen kan komme fra f.eks. egen læge, hospitalspersonale, sociale myndigheder eller andre.

Statsforvaltningen bør hurtigst muligt sikre sig, at barnet kan bortadopteres i Danmark. Hvis forældremyndighedsindehaveren f.eks. er udvekslingsstudent eller au pair og derfor alene opholder sig midlertidigt i Danmark, er det ikke sikkert, at barnet kan bortadopteres ved en dansk adoptionsafgørelse. Statsforvaltningen skal så tidligt som muligt i disse sager - gerne inden barnets fødsel - forelægge spørgsmålet for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, og orientere forældrene om, at det skal undersøges, om barnet kan bortadopteres i Danmark. Hvis den biologiske mor ikke har bopæl (domicil) i Danmark, afhænger kompetencen af, om barnet har bopæl i Danmark.

Hvis barnet siden fødslen har opholdt sig i Danmark efter ønske fra forældremyndighedsindehaveren og med danske myndigheders accept, og barnets tilknytning til udlandet består i, at barnets forælder har bopæl i et andet land, og at barnet gennem denne forælder har statsborgerskab i det pågældende land, er barnets tilknytning til Danmark normalt mindst lige så stærk som tilknytningen til det pågældende land, således at barnet kan anses for at have bopæl i Danmark.

Om domicil, se vejledning om adoption.

Når statsforvaltningen har modtaget en henvendelse om bortadoption, er det statsforvaltningen, der tilrettelægger sagsbehandlingsforløbet og står for koordinering af indsatsen fra de mange samarbejdsparter i en adoptionssag. Det er vigtigt af hensyn til forældrene og deres sårbare situation, at de oplever en entydig koordinator på sagen, og at samarbejdsparterne henviser til denne koordinator. Som oftest kan det være hensigtsmæssigt, at kontakt og samtaler om bortadoptionen koncentrerer om ganske få personer, f.eks. jordemoder, den kommunale sagsbehandler og statsforvaltningens socialrådgiver.

Statsforvaltningen bør derfor også på et tidligt tidspunkt tage kontakt til den relevante kommune med henblik på at få etableret et samarbejde med kommunen i forhold til vejledningen af forældrene og i forhold til placeringen af det kommende barn, hvis ønsket om bortadoption fastholdes. Statsforvaltningen bør også indhente oplysninger fra moren, som er relevante for den kommunale sagsbehandling.

Det er vigtigt fra begyndelsen at få etableret en god kontakt med forældrene. De skal vide, at statsforvaltningen tager sig af det administrative arbejde og koordineringen samt det praktiske arbejde med anbringelse af barnet, så de kan få ro til at koncentrere sig om at træffe en for dem og barnet meget stor beslutning.

Med hensyn til samarbejdsparterne kan det være hensigtsmæssigt, at statsforvaltningen på forhånd har udarbejdet tjeklister og retningslinjer, evt. egentlige samarbejdsaftaler med de hyppigste samarbejdsparter. Dette henset til det relativt få antal sager, hvor der sjældent i kommuner og på hospitaler opnås rutine med hensyn til sagsbehandlingen. Desuden kræves særlig opmærksomhed på overholdelse af anonymiteten, herunder CPR-registrering, samt på forebyggelse af modsatrettet rådgivning – og i værste fald fejlagtig rådgivning – fra de mange involverede personer.

I sager om børn, der er fyldt 3 år, som har bopæl i Danmark, kan der beskikkes en advokat for barnet under adoptionsagen. Statsforvaltningens behandling af sager om stedbarnsadoptioner efter adoptionslovens § 5 a er dog ikke omfattet af beskikkelsesordningen, da barnet i disse sager bevarer retsforholdet til en af sine forældre, og da barnet allerede bor sammen med den kommende adoptant. Børn i sager, hvor adoptionen er formidlet gennem en af de formidlende organisationer, der har tilladelse til at yde adoptionshjælp efter adoptionslovens § 30, er heller ikke omfattet. Det skyldes, at barnet i disse situationer er frigivet til adoption i udlandet, og at de udenlandske myndigheder i den forbindelse har vurderet, at adoption vil være til barnets bedste. Behovet for advokatbeskikkelse opstår særligt i de tilfælde, hvor forældrene, barnets plejeforældre og barnet kan have modstridende opfattelser af, hvad der er barnets bedste. Det kan således i visse tilfælde være hensigtsmæssigt at give barnet "sin egen stemme" og på den måde bringe barnets perspektiv yderligere frem i sagen. Statsforvaltningen kan derfor altid beskikke en advokat for et barn, der er fyldt 3 år, hvis der er tale om en anonym bortadoption eller en familieadoption, herunder plejebarnsadoption.

Som udgangspunkt skal der ikke beskikkes en advokat for barnet i en familieadoption, hvis det er utvivlsomt, at barnet og barnets familie er enige i adoptionen.

7.2. Rådgivning og vejledning af de biologiske forældre

Når statsforvaltningen møder de biologiske forældre, hvilket typisk vil være den gravide kvinde, som på forhånd har gjort sig overvejelser om bortadoption af det ventede barn, indledes sagsbehandlingen med afklaring af bortadoptionsønsket og rådgivning i forbindelse hermed. Det er vigtigt at sikre sig, at de kommende forældre er bekendt med de hjælpemuligheder, der er til rådighed, hvis hun, han eller de begge vælger at beholde barnet, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 58. I den forbindelse kan det være nødvendigt med flere samtaler, og der vil næsten altid være behov for samarbejde med hjemkommunen. Hjemkommunen kan f.eks. have en rolle i forhold til at fortælle om mulige hjælpeforanstaltninger, samt bevilling af psykologisk bistand til de biologiske forældre, jf. kapitel 8 nedenfor.

Følgende emner bør almindeligvis indgå i statsforvaltningens samtaler med den biologiske mor:

- Motivet til bortadoption med henblik på afklaring af, om der er forhold, som kan afhjælpes med hjælpeforanstaltninger.
- Forholdet til den anden forælder og mulighederne for støtte her eller i de nære relationer.
- Morens tanker om fødslen. Ønsker hun at se barnet i forbindelse med fødslen eller senere, at holde barnet, at kende barnets køn etc. Ønsker hun at vide, om barnet er sundt og rask? Moren bør i den forbindelse vejledes grundigt om vigtigheden af at tage afsked med barnet.
- Tanker om, hvorledes bortadoptionen vil påvirke moren senere i tilværelsen (fødselsdage, veninder, der får børn, fortrydelse, hvis moren senere ikke kan få børn m.v.).
- Åbenhed om adoptionen i forhold til eventuelle egne nuværende eller kommende børn, åbenhed i forhold til familie og det øvrige netværk.
- Barnets rettigheder, når det bliver 18 år, til at få oplyst de oprindelige forældres identitet.
- De juridiske konsekvenser af adoptionen, herunder anonymitet i forhold til de oprindelige forældre.
- Muligheden for anonymt at følge barnets udvikling gennem opfølgingsrapporter fra adoptivforældre.
- Redegørelse for sagsbehandlingsforløbet og specielt retningslinjerne for afgivelse af samtykke.

Hvis der er en kendt far eller medmor, skal denne indkaldes til en tilsvarende samtale i statsforvaltningen.

I nogle sager vil der være behov for at arbejde med forældrenes netværk. Specielt kan dette være nødvendigt, når det drejer sig om unge under 18 år og personer, som er handicappede og evt. under værgemål. Det er vigtigt at sikre sig, at forældrene

træffer deres beslutning på et oplyst grundlag og uden pres fra personer i netværket eller andre. Derfor skal forældrene tilbydes individuelle samtaler med sagsbehandleren.

I adoptionssager, hvor moren/forældre har haft barnet hos sig eller varetaget forældremyndigheden, mens barnet er anbragt på institution/i familiepleje af de sociale myndigheder, kan der være behov for andre vejlednings- og rådgivningstiltag alt efter situationen.

Statsforvaltningen skal i forhold til vejledningen af forældrene være særlig opmærksom på at orientere om muligheden for at søge samvær med barnet, hvis barnet forud for adoptionen har boet sammen med en eller begge oprindelige forældre, eller hvis disse har haft samvær eller anden form for kontakt med barnet.

Det forhold, at der kan skabes åbenhed i adoptionen, må ikke indgå som et moment i afvejningen af, om en adoption er til barnets bedste, og åbenhed kan ikke fastsættes som et vilkår for adoptionen.

I rådgivnings- og vejledningsforløbet er det desuden sagsbehandlerens opgave at holde forældrene orienteret om, hvordan barnet har det, i det omfang de ønsker oplysning herom, herunder sammen med forældrene at tage stilling til og aftale eventuelle besøg hos barnet.

Forældrene bør have mulighed for at tilkendegive særlige præferencer vedrørende barnets anbringelse i tre-måneders perioden inden afgivelse af endeligt samtykke. Det er dog vigtigt, at forældrene vejledes om, at kommunes valg af anbringelsessted træffes ud fra et hensyn til barnets behov, så forældrenes ønske ikke nødvendigvis vil blive imødekommet. Desuden skal det afklares, om forældrene har særlige ønsker vedrørende det hjem, som barnet skal vokse op i, og om der er særlige oplysninger vedrørende deres valg af bortadoption, som skal beskrives i sagen og formidles til barnet. De skal informeres om muligheden for at vedlægge et brev eller en lille gave til barnet. De bør i den sammenhæng vejledes om, at et eventuelt brev eller andet kan have stor betydning for barnet senere i livet.

Rådgivning og vejledning indeholder også hjælp til forældrene til at tage afsked med det barn, de er i færd med at bortadoptere. Det er en beslutning, som de skal kunne leve med resten af livet, og det er derfor af stor betydning for både dem og barnet, at situationen er bearbejdet og afklaret.

Det er vigtigt, at forældrene orienteres om retsvirkningerne ved en adoption, herunder om at der sker fuldt familieskifte, og at de ikke har mulighed for at tilbagekalde samtykket, når adoptionsbevillingen er givet. Dette indebærer desuden, at de ikke har krav på at få viden om barnets navn og opholdssted eller andre oplysninger om barnet. Hvis forældrene ønsker det, er der mulighed for at kunne modtage anonymiserede opfølgingsrapporter om barnet, jf. kapitel 5. Det er dog vigtigt, at forældrene vejledes om, at det er op til de kommende adoptivforældre at udarbejde sådanne rapporter, og at det ikke på nogen måde er muligt at gennemtvinge udarbejdelsen af rapporterne.

Når adoptionsønsket er afklaret eller eventuelt sideløbende hermed, starter indsamlingen af oplysninger til adoptionssagen. Forældrene skal i den forbindelse bl.a. gøres opmærksomme på, at kommunen eventuelt vil rette henvendelse til dem i forhold til anbringelsen af barnet og i forbindelse med kommunens udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse, som kommunen er forpligtet til at foretage i henhold til servicelovens § 50, jf. afsnit 7.6. og kapitel 8.

7.3. Indhentelse af oplysninger om forældre

Det er vigtigt så hurtigt som muligt at få konstateret faderskabet eller medmoderskabet. Hvis der er en anden kendt forælder, skal denne inddrages – også i rådgivnings- og vejledningsforløbet jf. ovenfor. Dette kan ske med forældrene sammen eller hver for sig, alt efter hvad forældrene ønsker.

Derfor kan det tilrådes, at sagsbehandleren bistår forældrene med udfyldelse af blanketter om faderskab eller medmoderskab, samt at der sendes anmodning til statsforvaltningen om oplysninger i forbindelse med sagen om faderskab eller medmoderskab.

Hvis den anden forælder er kendt, men ikke anerkender faderskabet eller medmoderskabet, sikrer statsforvaltningen, at der rejses sag om faderskab eller medmoderskab, og at akterne i afgørelsen rekvireres.

Hvis moren ikke kender farens identitet, opfordres moren alligevel til at afgive oplysninger om mødet med faren, omstændighederne herved og alle tilgængelige oplysninger om hans udseende og baggrund af hensyn til barnets behov for oplysninger om sin oprindelige baggrund. Ligeledes rekvireres de foreliggende oplysninger i faderskabssagen og evt. rettens afgørelse.

I sagsforløbet kan det være en god idé at undersøge, om moren har svaret på henvendelser fra den eventuelt anden afdeling i statsforvaltningen, som behandler sagen om faderskab eller medmoderskab eller fra retten, så barnets udslusning og bortadoption ikke forsinkes af en uafsluttet sag om faderskab eller medmoderskab. Desuden henledes opmærksomheden på vigtigheden af, at eventuelle oplysninger af betydning for sagen om faderskab eller medmoderskab formidles til retten eller til den afdeling i statsforvaltningen, som behandler sagen om faderskab eller medmoderskab.

For mere detaljerede oplysninger om faderskab og medmoderskab og konsekvenser for adoptionssagen henvises til kapitel 3.

Ved påbegyndelsen af indsamling af oplysninger til adoptionssagen sørger sagsbehandleren for, at forældrene giver samtykke til såvel indhentelse som videregivelse af oplysninger.

Indsamlingen af oplysninger vil som oftest ske løbende i de samtaler, der afholdes med forældrene. Oplysningerne samles afslutningsvis af sagsbehandleren i de skemaer vedrørende sociale og helbredsmæssige oplysninger, som anvendes til formålet. I visse tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at de pågældende selv udfylder skemaerne. Under alle omstændigheder undersøger sagsbehandleren, om de nødvendige oplysninger er til stede, og om skemaerne er underskrevet af den pågældende og eventuelt af sagsbehandleren, hvis skemaet er udfyldt af denne.

Desuden indhentes kopi af fødsels- og dåbsattest eller fødsels- og navneattest samt samtykke eller erklæring, se afsnit 7.5.

Endelig indhentes eventuelle supplerende oplysninger om forældrene fra de sociale myndigheder eller hospitaler, specielt i sager, hvor arvelighed og begrundelser for f.eks. tilkendelse af førtidspension eller hvor belysning af evt. søskendes udvikling kan være af betydning.

Oplysningerne anvendes af Adoptionsnævnet i forbindelse med vurdering af barnets oprindelige baggrund og eventuelle dispositioner og risici, der skal tages hensyn til ved matchningen. Desuden skal de bruges til at finde en adoptivfamilie, hvor der så vidt muligt er overensstemmelse med forhold, værdier og interesser hos de biologiske forældre, og at imødekomme de biologiske forældres ønsker til det hjem, barnet skal vokse op i.

Desuden er oplysningerne vigtige som information til adoptivforældrene - og senere til barnet - om barnets baggrund. Det er erfaringen, at rigtig mange adoptivbørn senere i livet søger oplysning om deres oprindelige forældre og slægt, og det er af stor betydning, at der for barnet er let adgang til disse. Dette også henset til, at adoptivforældrene i undersøgelsesforløbet skal vejledes om åbenhed i forhold til den oprindelige baggrund og om at starte introduktion af oplysninger herom på et tidligt tidspunkt. Denne åbenhed i forhold til barnets oprindelige forældre tilgodeses også ved adoptivforældrenes udarbejdelse af opfølgingsrapporter i løbet af barnets opvækst, se kapitel 5.

Til brug for Adoptionsnævnets behandling af sagen i forbindelse med matchning af barnet skal følgende oplysninger være til stede og videresendes:

Vedrørende moren:

- Sociale oplysninger.
- Helbredserklæring.
- § 7 samtykke til bortadoption.
- Samtykke til dåb og pas.
- Statsforvaltningens referatark fra samtaler med den pågældende.
- Hvis faderskab eller medmoderskab ikke er fastslået, så beskrivelse af de oplysninger, der foreligger om mulig far eller medmor til barnet.
- Evt. andre oplysninger, f.eks. om andre børn i familien eller fra morens sociale sag i kommunen af relevans for vurdering af sygdomme, arvelighed eller lignende.

Vedrørende faren eller medmoren, hvis faderskabet eller medmoderskabet er fastslået:

- Sociale oplysninger.
- Helbredserklæring.
- § 13 erklæring eller § 7 samtykke.
- Dokumentation for at faderskabet eller medmoderskabet er fastslået.
- Samtykke til dåb og pas, hvis faren eller medmoren har del i forældremyndigheden.
- Statsforvaltningens referatark fra samtaler med den pågældende.
- Evt. andre oplysninger, f.eks. om andre børn eller fra farens eller medmorens sociale sag i kommunen af relevans for vurdering af sygdomme, arvelighed eller lignende.

Oplysningerne om faren eller medmoren bør så vidt muligt indhentes umiddelbart efter, at faderskabet eller medmoderskabet er fastslået.

7.4. Sagsbehandling og indhentelse af oplysninger om barnet

Når det er overvejende sandsynligt, at forældrene fastholder ønsket om bortadoption af det ventede barn, sørger statsforvaltningen for, at kommunen træffer de nødvendige beslutninger om anbringelse af barnet umiddelbart efter fødslen, og at hospitalet, hvor moren skal føde, informeres herom.

Det er forældremyndighedsindehaverens hjemkommune, der i henhold til servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8, træffer beslutning om anbringelse af barnet, vælger anbringelsessted og betaler for opholdet samt i øvrigt har ansvaret for barnet, indtil det udsluses til de kommende adoptivforældre. Hvis forældremyndighedsindehaveren er grænsegænger, jf. afsnit 7.1., betragtes denne som gæstearbejder, og vedkommendes beskæftigelseskommune vil være at betragte som opholdskommune. Derfor tager statsforvaltningen kontakt til hjemkommunen og informerer om adoptionsønsket og forventet tidspunkt for anbringelse af barnet. Hjemkommunen har ansvaret for at finde et egnet opholdssted til barnet. I den forbindelse skal forældrenes ønske om anbringelsesform videreformidles til kommunen. Desuden kan statsforvaltningen have fået oplysninger om forældre og barn, som er vigtige at videregive til kommunen med henblik på at finde det mest hensigtsmæssige anbringelsessted, jf. kapitel 8.

Da det er statsforvaltningen, der har hovedansvaret for sagsbehandlingen i forhold til forældrene, bør der, som tidligere beskrevet, indledes et tæt samarbejde med den kommunale sagsbehandler. Det vil almindeligvis være mest hensigtsmæssigt at aftale, at det er statsforvaltningen, der koordinerer samarbejdet om barnets anbringelse og formidler beslutningen om, hvor barnet skal anbringes til hospitalet og forældrene, hvis forældrene ønsker oplysninger herom.

Statsforvaltningen følger løbende op på barnets trivsel på anbringelsesstedet til brug for rådgivningen af forældrene og til brug for indsatsen med klargøring af sagen til Adoptionsnævnet. Statsforvaltningen sørger for at orientere kommunen, som har brug for disse oplysninger i forbindelse med kommunens opfølgning på anbringelsen, jf. servicelovens § 70.

Til brug for Adoptionsnævnets behandling af sagen om matchning af barnet skal følgende oplysninger om barnet indhentes og videresendes:

- Fødsels- og døbsattest eller fødsels- og navneattest.
- Fødselsoplysninger fra hospitalet.
- Evt. journalnotater/udskrivningsbrevet fra senere indlæggelser på hospitalet.
- Resultat af undersøgelse for PKU.
- Resultat af undersøgelse for WR og HIV.
- Udviklingsbeskrivelse fra anbringelsessted/hjemkommune.
- Helbredsundersøgelse.
- Fotos af barnet gennem udviklingsforløbet.
- Evt. supplerende undersøgelser vedrørende barnets udvikling eller behandling.

7.5. Indhentelse af samtykke og/eller erklæring

Det endelig samtykke fra forældrene til bortadoption af deres barn kan først afgives, når der er gået 3 måneder fra fødslen, og de har modtaget rådgivning og vejledning om hjælpeforanstaltninger, hvis de vælger at beholde barnet, samt konsekvenserne af samtykket, jf. adoptionslovens § 8.

Om rådgivningen og vejledningens indhold henvises bl.a. til afsnit 7.2.

Statsforvaltningen sørger for at indkalde forældrene til at afgive samtykke eller erklæring. Dette bør ske hurtigst muligt efter udløbet af 3 måneders fristen. Indhentelse af samtykke eller erklæring er beskrevet i vejledning om adoption.

Hvis forældrene har fælles forældremyndighed, skal de begge afgive samtykke til bortadoptionen, jf. adoptionslovens § 7.

Hvis forældrene ikke har fælles forældremyndighed, og faren anerkender faderskabet eller medmoren anerkender medmoderskabet og er enig i morens beslutning om bortadoption, underskriver henholdsvis faren eller medmoren en erklæring i medfør af adoptionslovens § 13. Hvis faren eller medmoren er uenig i bortadoptionen, har denne mulighed for at protestere og eventuelt søge forældremyndigheden over barnet. Se mere herom i kapitel 3.

Forældremyndighedsindehaveren kan som udgangspunkt tilbagekalde sit samtykke til adoptionen, indtil bevilling er meddelt. Adoptionsbevilling kan imidlertid meddeles, hvis tilbagekaldelsen under særlig hensynstagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet, jf. adoptionslovens § 9, stk. 1.

7.6. Kontakten til øvrige samarbejdsparter

Statsforvaltningen sørger for at etablere et samarbejde med forældrenes hjemkommune om anbringelse af barnet. Ifølge servicelovens § 50 er kommunen forpligtet til at foretage en børnefaglig undersøgelse, inden der træffes afgørelse om anbringelse eller andre foranstaltninger efter serviceloven. Statsforvaltningen kan som regel levere de fleste af de oplysninger, den kommunale sagsbehandler har brug for til undersøgelsen. Den kommunale sagsbehandler vil dog ofte skulle have mindst en samtale med forældrene. Desuden kan usikkerhed om, hvorvidt forældrene fastholder ønsket om bortadoption, give behov for involvering af hjemkommunen, der i givet fald skal planlægge hjælpeforanstaltninger i overvejelserfasen, samt i forbindelse med barnets eventuelle hjemgivelse.

Som tidligere beskrevet, er hospitalet, og her især jordemoder og afdelingssygeplejerske, hvor moren skal føde, en vigtig samarbejdspartner. Statsforvaltningen orienterer hospitalet om kontakten med moren og eventuelt faren eller medmoren, som ønsker at bortadoptere. Hospitalet modtager kopi af forældrenes samtykke til at indhente og videregive oplysninger.

Desuden informeres hospitalet om morens ønske om, hvordan fødslen skal forløbe, og hvilke informationer hun ønsker at modtage om barnet. Hospitalet orienteres om, at det er statsforvaltningen, der varetager sagsbehandlingen vedrørende forældrene og sørger for koordineringen til kommunen som anbringende myndighed, samt om der er særlige forhold, der skal iagttages. Hospitalet orienteres om mulighed for sagsbehandlerens besøg på hospitalet, når moren har født, såfremt der er behov herfor. Statsforvaltningen orienterer hospitalet om, hvor barnet skal anbringes efter fødslen.

Endelig informerer statsforvaltningen hospitalet om, at meddelelse om fødslen indsendes til CPR-kontoret, som vil sørge for, at indrapportering af fødslen i CPR sker på en sådan måde, at der ikke automatisk udsendes besked om personnummertildeling til moren. Der henvises til vejledning om folkeregistrering.

På tilsvarende vis orienterer statsforvaltningen personregisterføreren, folkeregistret og sundhedsplejen om, at de ikke må kontakte forældrene om CPR-registrering, navngivning og tilbud om sundhedsplejerskebesøg.

Det er forældremyndighedsindehaverens hjemkommune, der har ansvaret for barnets anbringelse, jf. kapitel 8. Statsforvaltningen bør sikre sig, at der udfærdiges udviklingsbeskrivelser m.v., som har relevans i forhold til adoptionen af barnet. Det kan efter omstændighederne aftales, at statsforvaltningen aflægger besøg hos barnet for at danne sig et indtryk af barnets udvikling og eventuelle særlige forhold, der skal tages hensyn til, når sagen skal færdiggøres til matchning. Oplysningerne vil eventuelt kunne rekvireres fra kommunen.

Kapitel 8

Kommunens sagsbehandling

Inden et barn kan bortadopteres, er det som oftest nødvendigt at anbringe barnet i en kortere periode i medfør af servicelovens § 52. Det skyldes, at forældrene har 3 måneder fra barnets fødsel til at give samtykke til adoptionen, og at der ofte kan versere en sag om faderskab eller medmoderskab, som skal afklares, inden adoptionen kan gennemføres.

Anbringelsen af et barn med henblik på senere adoption skal ske efter servicelovens regler. Det indebærer blandt andet, at anbringelsen skal tilrettelægges med afgørende vægt på barnets bedste. Det indebærer også, at servicelovens regler for sagsbehandlingen i anbringelsessager skal overholdes, og at der således skal udarbejdes en undersøgelse af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 samt handleplan efter servicelovens § 140, inden der træffes afgørelse om anbringelse.

I dette kapitel beskrives servicelovens regler for sagsbehandling i forbindelse med anbringelse af børn med adoption for øje. For en mere uddybende og generel vejledning i servicelovens regler for sagsbehandling ved særlig støtte til børn og familier, herunder anbringelse, henvises til vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (vejledning nr. 3 til serviceloven).

Det bemærkes, at serviceloven er ændret pr. 1. oktober ved lov nr. 496 af 21. maj 2013 om ændring af lov om social service (Beskyttelse af børn og unge mod overgreb m.v.). Disse ændringer og senere ændringer af serviceloven er ikke indarbejdet i denne vejledning.

8.1. Indledende sagsbehandling

I langt de fleste tilfælde, hvor et barn skal anbringes indtil adoptionen, vil kommunen blive bekendt med barnet ved, at en sagsbehandler i statsforvaltningen kontakter kommunen herom.

Da der ofte er tale om en sag af akut karakter, bør kommunen prioritere at iværksætte sagsbehandlingen umiddelbart herefter.

Statsforvaltningen vil ofte varetage en koordinerende rolle i den samlede adoptionssag og vil stå for kontakten til de forskellige involverede instanser, herunder kommunen. Det er imidlertid vigtigt at understrege, at det alene er kommunen, som har beslutningskompetence i den del af sagen, som vedrører anbringelse af barnet, og som således har ansvar for at sikre, at servicelovens regler overholdes, herunder at afgørelser i anbringelsessagen træffes med afgørende vægt på barnets bedste.

Det anbefales, at kommunen er i tæt dialog med statsforvaltningen og eksempelvis afklarer, om statsforvaltningen har oplysninger om familien, som med fordel kan inddrages i den kommunale sagsbehandling. Statsforvaltningen kan også formidle oplysninger om, hvorvidt barnets biologiske forældre er fremkommet med særlige ønsker til eksempelvis valg af barnets anbringelsessted. Kommunen kan inddrage sådanne oplysninger i sagsbehandlingen.

Når statsforvaltningen kontakter kommunen om en konkret sag, vil sagen som oftest omhandle enten en gravid kvinde, som ønsker at bortadoptere barnet fra fødslen eller et nyfødt barn, som ønskes bortadopteret. I de tilfælde, hvor der er tale om en gravid kvinde, skal kommunen iværksætte en undersøgelse af de kommende forældre, jf. servicelovens § 50, stk. 8, samt efterfølgende udarbejde en handleplan efter § 140. I de tilfælde, hvor barnet er født, iværksættes undersøgelse af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 samt efterfølgende handleplan efter § 140.

I det følgende beskrives først sagsbehandlingen ved undersøgelse og handleplan for kommende forældre og derefter undersøgelse og handleplan for barnet og familien i sager om et nyfødt barn.

8.2. Undersøgelse og handleplan i sager, hvor barnet ikke er født

Efter servicelovens § 50, stk. 8, kan der iværksættes en undersøgelse af kommende forældre, hvis det må antages, at barnet umiddelbart efter fødslen vil have behov for særlig støtte. Formålet med at foretage en undersøgelse, inden barnet fødes, er at få klarhed over, hvilke behov barnet sandsynligvis vil have umiddelbart efter fødslen, så den rette foranstaltning kan iværksættes hurtigst muligt efter, at barnet er født.

Undersøgelsen skal ikke følge de seks punkter, som anføres i § 50 stk. 2, men undersøgelsen skal på samme måde afdække ressourcer og problemer i de kommende forældres samlede situation, så det bliver muligt at træffe afgørelse om de rette foranstaltninger. Eksempelvis kan det være relevant at afdække forældrenes sundhedsforhold, herunder eventuelle misbrug, således at der tages højde for, om barnet har behov for behandling efter fødslen.

Herudover gælder de generelle krav til en § 50-undersøgelse. Undersøgelsen skal således inddrage fagfolk, som allerede har viden om de kommende forældres forhold, eksempelvis læger, psykologer og også sagsbehandlere i statsforvaltningen, jf. § 50, stk. 4. Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet kræver, jf. § 50, stk. 1, og den skal resultere i en begrundet stillingtagen til, hvilken type foranstaltninger, som skal iværksættes, jf. § 50, stk. 5. Endvidere skal undersøgelsen afsluttes hurtigst muligt og senest inden for 4 måneder, jf. § 50 stk. 6.

På baggrund af undersøgelsen af de kommende forældres forhold skal kommunen udarbejde en handleplan for den indsats, som forventes iværksat over for de kommende forældre og det kommende barn, jf. § 140. Handleplanen skal angive formålet med den forventede indsats og opstille mål og delmål herfor, jf. § 140, stk. 3. Handleplanen skal også angive indsatsens forventede varighed, jf. § 140, stk. 4, hvilket ofte med fordel kan drøftes med sagsbehandleren i statsforvaltningen, som normalt vil være bekendt med, hvorvidt der verserer en sag om faderskab eller medmoderskab eller lignende.

Når barnet er født, skal undersøgelse og handleplan kort opdateres, således at der følges op på, om der er fremkommet nye oplysninger, som det er relevant at indarbejde og forholde sig til. Derefter kan der træffes afgørelse om de konkrete foranstaltninger efter servicelovens § 52. Afgørelsen skal træffes med udgangspunkt i, hvad der vurderes at være til barnets bedste.

Senest tre måneder efter, at foranstaltningen er iværksat, skal kommunen følge op på indsatsen. Det skal således vurderes, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen skal revideres, jf. § 70, stk. 1. Også her bør kommunen være i tæt dialog med statsforvaltningen, som kan være bekendt med eventuelle ændrede forhold.

8.3. Undersøgelse og handleplan i sager, hvor barnet er født

I de tilfælde, hvor den kommunale forvaltning bliver bekendt med en adoptionssag, hvor barnet skal anbringes midlertidigt, og barnet allerede er født, gennemføres der en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50 samt udarbejdes handleplan efter servicelovens § 140 efter de almindelige regler for anbringelser af børn og unge.

Det betyder, at de seks forhold, som anføres i § 50, stk. 2, jf. § 140, stk. 3, skal undersøges. I denne forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på muligheden for at foretage differentierede undersøgelser. Det vil sige, at de seks forhold undersøges med forskellig vægtning alt efter sagens konkrete karakter. I sager om anbringelser af nyfødte børn med henblik på senere adoption, vil det ofte være relevant at foretage grundige undersøgelser af eksempelvis forholdene "udvikling og adfærd", "familieforhold", "sundhedsforhold" samt "andre relevante forhold", mens det ofte vil være irrelevant at foretage undersøgelser af "skoleforhold" og "fritid og venskaber". Der kan da blot anføres i sagen, at disse emner ikke er undersøgt, da de er irrelevante på grund af barnets alder.

Ved udarbejdelsen af § 50-undersøgelsen gælder endvidere de generelle regler, hvorefter undersøgelsen skal inddrage fagfolk, som allerede har viden om barnets og familiens forhold, eksempelvis læger, psykologer og statsforvaltningen, jf. § 50, stk. 4. Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet kræver, jf. § 50, stk. 1, og den skal resultere i en begrundet stillingtagen til, hvilken type foranstaltninger, som skal iværksættes, jf. § 50, stk. 5. Endvidere skal undersøgelsen afsluttes hurtigst muligt og senest inden for 4 måneder, jf. § 50, stk. 6.

På samme måde gælder de generelle regler for udarbejdelsen af en handleplan efter servicelovens § 140. Handleplanen skal således angive formålet med den forventede indsats og opstille mål og delmål for de forhold, som er behandlet i undersøgelsen, jf. § 140, stk. 3. Handleplanen skal også angive indsatsens forventede varighed, jf. § 140, stk. 4, hvilket ofte med fordel kan drøftes med statsforvaltningen, som normalt vil være bekendt med, om der verserer en sag om faderskab eller medmoderskab og lignende.

På baggrund af resultaterne i undersøgelsen og handleplanen vurderes det, hvilke foranstaltninger, der er til barnets bedste, og der træffes afgørelse herom efter servicelovens § 52.

Ligesom tilfældet er i de sager, hvor barnet er ufødt, skal kommunen senest tre måneder efter, at foranstaltningerne er iværksat, følge op på indsatsen. Det skal således vurderes, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen skal revideres, jf. § 70, stk. 1.

8.4. Akut anbringelse

Der kan være tilfælde, hvor den kommunale forvaltning først bliver bekendt med, at et barn skal anbringes med henblik på senere adoption så sent, at sagen har akut karakter.

I disse tilfælde træffes afgørelse om foranstaltning efter servicelovens § 52 ud fra de begrænsede oplysninger, der er i sagen. En del oplysninger kan i visse tilfælde gives af statsforvaltningen. Afgørelsen skal træffes ud fra, hvad der vurderes at være til barnets bedste på baggrund af de foreliggende oplysninger.

Hurtigst muligt herefter udarbejdes undersøgelse af barnets forhold efter § 50 samt handleplan efter § 140, og indsatsen justeres derefter på baggrund af det nye, mere solide grundlag. Det er således nødvendigt at forholde sig til, om den indsats, som blev iværksat i første omgang, er den rette, om den er tilstrækkelig, eller om der er behov for supplerende støtte til barnet.

8.5. Valg af anbringelsessted

Der har gennem årene udviklet sig forskellig praksis og holdning til valg af anbringelsessted for børn, som forventes bortadopteret. Der er flere hensyn at tage. Dels hensynet til barnets generelle trivsel og tilknytning, dels hensynet til forældrene og deres beslutningsproces og endelig hensynet til adoptionsprocessen, herunder fremskaffelse af relevante oplysninger og overdragelsen til adoptivforældrene. Det afgørende hensyn i forbindelse med valg af anbringelsessted er imidlertid hensynet til barnets bedste.

Nedenfor er skitseret hvilke overvejelser, der bør indgå i valg af anbringelsessted, idet der i alle tilfælde er gået ud fra, at der er tale om velfungerende tilbud.

Der er enighed blandt fagfolk om, at det kan være yderst skadeligt for spædbørn at gennemgå skift i omsorgsmiljøer samt ikke at have faste vedvarende omsorgspersoner i den helt første levetid. Det vil derfor også umiddelbart kunne betragtes som det bedste for barnet, hvis det kan anbringes midlertidigt hos den familie, som senere forventes at adoptere barnet.

Flere forhold gør imidlertid, at dette almindeligvis ikke er muligt. For det første vil en sådan anbringelse kunne lægge et pres på de biologiske forældre – typisk den biologiske mor – som endnu ikke har afgivet sit samtykke til bortadoption. Reglerne giver den biologiske mor en "betænkningstid", idet hun har mulighed for at ændre sit ønske om bortadoption, indtil hun afgiver samtykke til adoption. Et samtykke til adoption fra forældremyndighedsindehaveren kan ikke modtages før 3 måneder efter barnets fødsel, medmindre ganske særlige forhold foreligger, jf. adoptionslovens § 8, stk. 2, og forældremyndighedsindehaveren kan derfor ændre sit ønske frem til afgivelse af dette samtykke efter 3 måneder. Det forekommer da også i praksis, at en biologisk forælder vælger at beholde barnet – eventuelt med relevant støtte fra kommunen –, selv om den pågældende under graviditeten eller umiddelbart efter fødslen udtrykte ønske om at bortadoptere barnet. Herudover kan det også forekomme, at en biologisk forælder ønsker at besøge barnet, inden hun eller han træffer den endelige afgørelse om bortadoption, hvilket kan være vanskeligt at gennemføre, hvis barnet er anbragt hos den adoptivfamilie, som forventes at ville gennemføre en anonym adoption af barnet.

Der vil dog være situationer, hvor der foreligger endeligt samtykke til bortadoption efter adoptionslovens § 7, men hvor adoptionen ikke kan gennemføres – f.eks. fordi der verserer en sag om faderskab eller medmoderskab. I sådanne tilfælde kan kommunen eller statsforvaltningen rette henvendelse til Adoptionsnævnet med henblik på at undersøge, om der findes godkendte adoptivfamilier, som i undersøgelses- og godkendelsesforløbet har tilkendegivet, at de vil være indstillet på at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet en matchning mellem barnet og adoptanten og vurderer herunder, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets behov og håndtere den vanskelige situation, som det vil være at have et barn i pleje med henblik på adoption, jf. også afsnit 11.2. om anbringelse med henblik på adoption uden samtykke. Adoptanten skal derfor altid orienteres grundigt om, at der ikke foreligger nogen sikkerhed for, at adoption bliver en realitet, og myndighederne skal altid foretage en afvejning af muligheden for at skabe bedst mulig stabilitet for barnet over for risikoen for, at en adoption ikke bliver en realitet, og risikoen for, at barnet i værste fald vil blive påført endnu et skift i dets primære omsorgspersoner.

Adoptanter, som vælger at modtage et barn i pleje med henblik på eventuel senere adoption, har mulighed for at modtage rådgivning, jf. afsnit 11.2.

Døgninstitution

Fordelen ved valg af døgninstitution er, at der er uddannet personale trænet til at observere og stimulere barnet. Der er et fagligt miljø og flere eksperter til rådighed til vurdering og indsats i forhold til eventuelle vanskeligheder hos barnet. Døgninstitutioner er trænet i at udarbejde udviklingsbeskrivelser og vurderinger. Flere døgninstitutioner har indarbejdet procedurer ved overlevering og kontaktablering mellem barn og de kommende adoptivforældre.

Ulemperne er, at der på døgninstitutionen er skiftende personale med faste vagter, ferieafvikling m.v. På døgninstitution er der ofte et uroligt miljø på grund af de skiftende voksne og flere andre børn.

Hvis forældrene er meget usikre på deres ønske om bortadoption, kan en døgninstitution være et neutralt opholdssted, der kan indgå i forældrerens afklaring af adoptionsønsket.

Døgninstitutionens ekspertise kan være en fordel, hvis der er tale om et barn født med abstinenser på grund af morens misbrug eller et barn med andre ganske særlige behov.

Plejefamilie

Fordelen ved plejefamilie er, at barnet er i et roligt, hjemligt miljø med få 1-2 faste omsorgspersoner i døgnets 24 timer med optimal mulighed for kontaktablering.

En stor del af forældrene ønsker deres barn anbragt ved en plejefamilie med hjemlige forhold.

Ulemperne ved anbringelse i plejefamilie kan være en begrænset professionalisme og neutralitet ved overlevering af barnet. Familierne har ofte en begrænset ekspertise i udarbejdelse af udviklingsbeskrivelser. Det er desuden vigtigt, at plejefamilien tilbydes supervision i forhold til udviklings- og kontaktvanskeligheder hos barnet.

Plejefamilien er ofte ikke tilgængelig for adoptivforældrene ved behov for efterfølgende råd og vejledning.

8.6. Tilsyn med barnet under anbringelsen

Den anbringende kommune har pligt til at følge op på indsatsen inden for tre måneder efter, at foranstaltningen er iværksat, jf. servicelovens § 70 stk. 1. I den forbindelse skal det vurderes, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen skal revideres.

Derefter har barnets opholdskommune pligt til løbende at følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat sit formål.

Kapitel 9

Udslusning af barnet

I forbindelse med statsforvaltningens indsamling af oplysninger vil barnets opholdssted typisk have udarbejdet og medsendt en udslusningsplan for barnet, der er tilrettelagt efter stedets pædagogiske principper og barnets behov. I de tilfælde, hvor barnet er anbragt i plejefamilie, kan det være kommunen, der udarbejder en udslusningsplan, som sendes til statsforvaltningen.

Del III

Adoption uden samtykke

Denne del af vejledningen indeholder en beskrivelse af reglerne og sagsbehandlingen i sager om adoption uden samtykke. Gennemførelse af adoptioner uden samtykke kræver medvirken fra flere myndigheder og er baseret på et samspil mellem reglerne i adoptionsloven og serviceloven. Denne del af vejledningen retter sig derfor til kommunen, børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Mens del II af denne vejledning især er relevant i forhold til sagsbehandlingen af adoptionssager, som gennemføres som fremmedadoptioner, og hvor der er samtykke fra forældremyndighedsindehavere, vedrører denne del af vejledningen både fremmedadoptioner og familieadoptioner. Kravene til sagsbehandlingen i en sag om adoption uden samtykke er således i vidt omfang de samme, uanset om barnet bortadopteres til en adoptant, som er godkendt i henhold til reglerne om godkendelse af adoptanter (fremmedadoption), eller om barnet adopteres til f.eks. en plejefamilie, som ikke skal godkendes på grund af tilknytningen til barnet (familieadoption).

I kapitel 10 beskrives de overordnede betingelser for at kunne gennemføre en adoption uden samtykke samt de forskellige typer af sager, som reglerne baserer sig på. Kapitel 11 omhandler den indledende sagsbehandling i kommunen og Ankestyrelsen, mens kapitel 12 omhandler statsforvaltningens sagsbehandling i denne type sager.

Kapitel 13 vedrører udslusning af barn, og kapitel 14 beskriver reglerne for domstolsprøvelse af afgørelser om adoption uden samtykke.

Kapitel 10

Betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke

10.1. Generelle betingelser og det overordnede hensyn til barnet

Det gælder for alle typer af adoption, at adoptionen skal være til gavn for barnet, uanset om adoptionen sker med eller uden samtykke (adoptionslovens § 2).

I adoptionslovens § 9, stk. 2-4, fastsættes betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets forældremyndighedsindehavere. Bestemmelsen inddeler adoptioner uden samtykke i tre kategorier af sager, hvor en sådan adoption kan gennemføres, når en række betingelser er opfyldt. De tre kategorier af adoptioner uden samtykke er beskrevet nedenfor i afsnit 10.2. til 10.4.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har det hovedformål at sikre børn, der ellers ville have været anbragt uden for hjemmet hele deres barndom, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation.

Adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, der stiller store krav til sagsbehandlingen. På grund af sagernes særlige karakter og hensynet til barnet er det afgørende, at de enkelte myndigheder tilrettelægger deres sagsbehandling på en sådan måde, at sagerne behandles hurtigst muligt.

Det er kommunen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, der skal foretage den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at adoption uden samtykke gennemføres. Barnets forhold skal i sagens natur være grundigt belyst, hvilket navnlig sker i forbindelse med udarbejdelsen af en undersøgelse efter servicelovens § 50. Ved

bortadoption af helt små børn inddrages desuden fødselsoplysninger fra hospitalet. Afhængig af barnets alder kan det også være nødvendigt at belyse barnets perspektiv gennem samtale med barnet. I kommunens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens vurdering indgår bl.a., om barnet i dets opvækst må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, som gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet. En grundig beskrivelse af barnets forhold er også nødvendig i forhold til at kunne placere barnet ved den bedst egnede adoptivfamilie. Hvis et barn eksempelvis har nogle særlige fysiske eller psykiske problemer, er det afgørende, at den kommende adoptivfamilie er egnet til at adoptere et barn med sådanne problemer.

Statsforvaltningen og Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, har ansvaret for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt. Disse myndigheder påser også, at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede overholdes, og at den hidtidige praksis på området følges. Kommunen vil som led i sin vurdering af sagen have indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold. Det er dog statsforvaltningens ansvar at sørge for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse.

Retssikkerheden i sager om adoption uden samtykke sikres således bl.a. ved, at en række myndigheder inddrages i sagen med henblik på en grundig vurdering af, om adoption vil være til barnets bedste. Statsforvaltningens beslutning om tilladelse til adoption uden samtykke kan indbringes for domstolene af de involverede parter, dvs. forældrene, værgeren, ansøgere til adoption eller plejeforældre, som har haft barnet i pleje med henblik på adoption. Barnets retssikkerhed er endvidere sikret ved, at barnets holdning til adoptionen skal inddrages.

I en situation, hvor et barn efter myndighedernes vurdering bør bortadopteres for at sikre barnet stabilitet i opvæksten, bør myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption med samtykke fra barnets forældre. I medfør af adoptionslovens § 7, stk. 2, kræves der kun samtykke til adoption fra den forælder, som har del i forældremyndigheden.

Først hvis forældremyndighedsindehaveren ikke vil medvirke til adoptionen, og myndighederne fortsat vurderer, at barnet bør bortadopteres, vil der kunne blive tale om en adoption uden samtykke efter § 9.

Hvor regelsættet om gennemførelse af frivillige adoptioner er baseret på, at forældremyndighedsindehavere skal afgive samtykke (§ 7), mens forældre uden del i forældremyndigheden skal afgive erklæring (§ 13), er reglerne om gennemførelse af adoption uden samtykke baseret på en anden systematik, hvor begge forældres holdning er afgørende, uanset om forældrene har del i forældremyndigheden eller ej.

På grund af beslutningens indgribende karakter skal myndighederne i en sådan situation, hvor forældremyndighedsindehaver modsætter sig adoptionen, have forsøgt at få samtykke fra begge forældre. Det gælder, uanset om forælderen har forældremyndighed over barnet eller ej. Adoptionslovens § 13 om indhentelse af en erklæring fra en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, finder derfor ikke anvendelse i sager om adoption uden samtykke, hvor forældremyndighedsindehaveren protesterer mod adoptionen. Er en ene-forældremyndighedsindehaver imidlertid enig i adoptionen og afgiver samtykke hertil, gælder adoptionslovens § 13 for den anden forælder uden del i forældremyndigheden, da situationen bliver omfattet af reglerne om frivillige adoptioner.

Har begge forældre del i forældremyndigheden, og giver den ene forælder samtykke til adoption, mens den anden forælder protesterer, skal sagen behandles efter både regelsættet om frivillig adoption og regelsættet om adoption uden samtykke. Med hensyn til forælderen, der samtykker, følges reglerne i adoptionslovens § 7, mens reglerne i adoptionslovens § 9, stk. 2-4, skal være opfyldt i forhold til den anden, protesterende forælder. Omfanget af forælderevneundersøgelsen må tilrettelægges under hensyntagen til, at den ene forælder har afgivet samtykke og ikke selvstændigt skal have vurderet forælderevnen.

Et samtykke til bortadoption er kun gyldigt, hvis det afgives over for statsforvaltningen. Det er således ikke tilstrækkeligt, at forældrene skriftligt eller mundtligt over for kommunen har givet samtykke til bortadoptionen. Hvis en forælder udtrykker ønske om at ville samtykke til bortadoption, bør kommunen derfor kontakte statsforvaltningen, og i øvrigt være forældrene behjælpelig med at op nå kontakt med statsforvaltningen.

10.2. Adoption af et barn under 1 år (§ 9, stk. 3)

Efter adoptionslovens § 9, stk. 3, kan adoption af et barn under 1 år meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Efter § 9, stk. 2, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Efter bestemmelsens forarbejder skal adoption uden samtykke af børn under 1 år kun kunne ske i tilfælde, hvor det kan forudses, at barnet ikke vil kunne komme til at vokse op hos forældrene, og at forældrene heller ikke gennem samvær med barnet vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Ved at gennemføre en adoption på dette tidlige tidspunkt i barnets liv giver man barnet mulighed for at etablere den vigtige tidlige følelsesmæssige kontakt til de personer, som skal være barnets forældre fremover.

For at kunne indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3, kræves det, at betingelserne i servicelovens § 58 for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt.

Det skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet (manglende forældreevne) og ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Bestemmelsen bør således kun anvendes, hvor der med sikkerhed ikke over tid vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene.

Forældrenes situation vil naturligvis altid skulle vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Se nærmere beskrivelse af kommunens vurdering af forældreevne i afsnit 11.2.

Dokumenteres det inden 1 år efter barnets fødsel, at forældrene varigt er uden forældreevne og så dårligt fungerende, at de ikke bør være alene med barnet og derfor heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, vil barnet kunne adopteres uden samtykke til en godkendt adoptivfamilie.

Der kan opstå tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke er afsluttet, inden barnet er fyldt 1 år. I sådanne tilfælde må det vurderes, om barnet alligevel kan bortadopteres uden samtykke efter § 9, stk. 2, da 1-årsfristen i stk. 3, vil være overskredet. Se nedenfor om bestemmelsen i § 9, stk. 2, afsnit 10.4.

Den tidsmæssige begrænsning i bestemmelsen gør det helt nødvendigt, at de involverede myndigheder tilrettelægger deres sagsbehandling sådan, at adoptionssagen kan afsluttes inden for barnets første leveår.

Det er selvsagt ikke muligt at opregne alle situationer, hvor adoption uden samtykke vil være bedst for barnet. Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn kan adopteres uden samtykke allerede fra fødslen, kan nævnes den situation, hvor forældrenes forhold inden barnets fødsel er blevet undersøgt. Undersøgelsen kan være foretaget i forbindelse med anbringelse af ældre søskende eller i forbindelse med undersøgelser foretaget under graviditeten. Der kan foreligge speciallægeerklæringer eller erklæringer fra en autoriseret psykolog, der konkluderer, at de kommende forældre varigt er uden forældreevne samt eventuelle oplysninger om, at ingen af forældrene har evnet at holde kontakten med de ældre søskende, således at samværet med disse er ophørt trods kommunens initiativ og tilbud om iværksættelse af samvær. Det er dog altid nødvendigt at foretage en vurdering af, om der konkret er mulighed for at skabe kontakt mellem forældrene og det barn, der påtænkes bortadoptet. Hvis en eller begge forældre har evnet at holde kontakten med en ældre søskende, vil det ikke være muligt at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets fødsel. Ligeledes vil det ikke være muligt, hvis det forventes, at der vil kunne fastsættes samvær mellem en af forældrene og barnet.

10.3. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år (§ 9, stk. 4)

Efter adoptionslovens § 9, stk. 4, kan adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Det er et krav for at indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4, at servicelovens betingelser for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Som det gælder børn under et år efter bestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 3, kræves det også efter § 9, stk. 4, at det skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne. Derimod er det ikke i denne kategori af adoptioner uden samtykke en betingelse, at forældrene skal være ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

En sag om adoption uden samtykke af børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan rejses uafhængigt af, om forældrene gentagne gange har anmodet om hjemtagelse af barnet.

Den omstændighed, at der har været opretholdt kontakt mellem barnet og de biologiske forældre under anbringelsen, "afbryder ikke tidsgrænsen", men indgår i vurderingen af relationen mellem barnet og forældrene.

I situationer, hvor de biologiske forældre og barnet har bevaret en kontakt under anbringelsen, som har spillet en positiv rolle for barnet, og som må antages også at ville gøre det fremover, vil det efter omstændighederne være muligt efter

forældreansvarsloven at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, hvis det anses for at være bedst for barnet. Der henvises herom til kapitel 4.

Det er dog forudsat i lovens forarbejder, at det forhold, at der kan skabes åbenhed i adoptionen, ikke må indgå som et moment i afvejningen af, om en adoption er til barnets bedste. Muligheden for åbenhed må således ikke få den virkning, at man generelt anser muligheden for at gennemføre adoptioner uden samtykke som mindre indgribende. Det bør således heller ikke udstedes bevillinger med vilkår om, at adoptionen er åben.

Bestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 4, sigter bl.a. mod at give mere sikre rammer for nære relationer mellem de større børn og deres plejeførelde, idet en plejebarns-adoption vil kunne gennemføres efter 3 års anbringelse, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at tage sig af barnet. Med indførelsen af denne bestemmelse i 2009 skete således samtidig en lempelse af det tidligere opfostringskrav på 7-10 år, som blev nedsat til 3 år.

Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, vil kunne adopteres uden samtykke, kan nævnes den situation, hvor et 4-årigt barn har været anbragt uden for hjemmet i 3½ år, og hvor barnet de seneste 3 år har været hos samme plejefamilie. Begge forældre har et massivt misbrug af alkohol og euforiserende stoffer, og indtil barnet blev anbragt hos plejefamilien, var der sporadisk samvær mellem barnet og forældrene. Efter barnets anbringelse hos plejefamilien kan det sporadiske samvær mellem barnet og forældrene være fortsat eller ophørt. På baggrund af de seneste 4 års erfaringer foreligger der specialerklæringer om, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, er ifølge lovens forarbejder ikke betinget af, at det kan ske til den plejefamilie, hvor barnet aktuelt er anbragt. Der vil være børn, som er anbragt på et opholdssted eller en institution, og enkelte børn vil være anbragt hos en plejefamilie, der ikke er interesseret i at adoptere barnet, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet, at plejeførelde adopterer. Sådanne børn vil kunne adopteres af personer, der er godkendt efter de almindelige regler om godkendelse som adoptanter.

Det må dog understreges, at sådanne beslutninger kræver, at myndighederne foretager nøje undersøgelser af barnets forhold, navnlig fordi det må tilstræbes, at barnet oplever så få brud i dets relationer som muligt. Det vil derfor også altid skulle vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoption ikke vil være til barnets bedste.

10.4. Adoption i andre tilfælde (§ 9, stk. 2)

Af adoptionslovens § 9, stk. 2, følger det, at selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Opsamlingsbestemmelsen i § 9, stk. 2, vil eksempelvis kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til barnet (de såkaldte "glemte børn"), men hvor forældrene ikke er uden forældreevne. Det kræves i disse situationer normalt, at kontakten mellem barnet og de biologiske forældre har været afbrudt i en vis årrække, typisk i en periode på 5-6 år, og den manglende kontakt skal som udgangspunkt skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt.

Som et eksempel på bestemmelsens anvendelse kan også nævnes det tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen ikke afsluttes, inden barnet er fyldt 1 år. Ligeledes vil det kunne forekomme, at det - efter at barnet er fyldt 1 år - vurderes, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Der vil også kunne være tilfælde, hvor et barn har været anbragt uden for hjemmet i f.eks. 2 år, og hvor det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Bestemmelsens formål er at sikre, at det ikke med afgrænsningen af de to kategorier af børn, som efter § 9, stk. 3 og 4, kan adopteres uden samtykke, udelukkes, at også andre børn kan bortadopteres uden samtykke, selv om de ikke er omfattet af disse kategorier, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

I de nævnte tilfælde vil en bortadoption i særlige tilfælde kunne gennemføres uden samtykke, hvis væsentlige hensyn til barnet taler derfor, dvs. selv om de tidsmæssige betingelser i § 9, stk. 3 og stk. 4, ikke er opfyldt.

En sag om adoption uden samtykke starter typisk i barnets handlekommune. Anledningen til, at kommunen påbegynder en sådan sag, vil som oftest være, at en undersøgelse af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har nogen form for forældreevne. I disse tilfælde skal kommunen som en del af § 50-undersøgelsen foretage en undersøgelse af deres forældreevne. Hvis det gennem denne undersøgelse kan dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne, og forældrene ikke ønsker at bortadoptere deres barn, kan der rejses en sag om adoption uden samtykke for kommunens børn og unge-udvalg. De øvrige betingelser for adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9 skal også være opfyldt. Børn og unge-udvalget træffer herefter beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Kommunen er ikke part i sagen om bortadoption.

11.1. Adoption eller anbringelse

Betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, er væsentligt strengere end betingelserne for at gennemføre en anbringelse uden samtykke, jf. servicelovens § 58, stk. 1. F.eks. kan en afgørelse om anbringelse uden samtykke træffes på grundlag af et forhold, der på trods af en aktuel alvorlig situation kan forventes at have en midlertidig karakter, og hvor der er udsigt til, at forholdet ændres, således at barnet kan hjemgives. Herudover kan en anbringelse uden samtykke også begrundes i forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, omfatter til forskel herfra alene de tilfælde, hvor forhold hos forældrene gør, at disse varigt er uden forældreevne. Forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder, vil derimod ikke være tilstrækkelige til, at der kan gennemføres en adoption uden samtykke. En adoption – med eller uden samtykke – vil i disse situationer ofte slet ikke være til barnets bedste.

En betingelse for at indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, er, at servicelovens bestemmelser for anbringelse uden samtykke er opfyldt. Servicelovens bestemmelser herom fastsætter bl.a., at anbringelse uden samtykke kan gennemføres, når der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge, vold eller andre alvorlige overgreb. For grundigere vejledning i servicelovens bestemmelser om anbringelse uden samtykke henvises til vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (vejledning nr. 3 til serviceloven).

Hvorvidt servicelovens bestemmelser om anbringelse uden samtykke er opfyldt, skal dokumenteres gennem den undersøgelse af barnets og familiens forhold, som kommunen er forpligtet til at gennemføre efter servicelovens § 50. Det er dog børn og unge-udvalget, som træffer afgørelse om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke, og herunder også om betingelserne i servicelovens § 58 er opfyldt.

11.2. Anbringelse med henblik på adoption

Der kan være tilfælde, hvor det kan dokumenteres, at forældrene er uden forældreevne, men hvor det er uklart, om den manglende forældreevne er varig. I disse tilfælde må behandlingen af sagen med henblik på at bortadoptere barnet indstilles.

Hvis det imidlertid vurderes, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos forældrene enten er stærkt reduceret eller meget usikker, kan kommunalbestyrelsen vælge at anbringe barnet med henblik på adoption. Det følger af servicelovens § 68 c, at anbringelse med henblik på adoption så vidt muligt skal ske til en plejefamilie, som er indstillet på at adoptere barnet eller den unge, således at barnet eller den unge undgår skift i sine primære omsorgspersoner. Servicelovens § 68 c vedrører ikke de tilfælde, hvor der er rejst spørgsmål om frivillig national bortadoption efter kapitel 8 i adoptionsbekendtgørelsen, medmindre statsforvaltningen eller Adoptionsnævnet anmoder kommunalbestyrelsen om at placere barnet med henblik på adoption efter bestemmelsen.

Oftest vil en anbringelse med henblik på senere adoption navnlig være relevant i de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at forældrene varigt er uden forældreevne, men hvor det endnu er usikkert, om forældrene vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Hvis børn og unge-udvalget i en sådan sag har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, stk. 1, har kommunen i forbindelse med valg af anbringelsessted mulighed for at rette henvendelse til Adoptionsnævnet, hvis det vurderes, at en anbringelse med henblik på adoption er den bedste løsning for barnet.

Rekruttering af plejefamilier

Plejefamilier til denne anbringelsesform kan rekrutteres ved, at kommunalbestyrelsen retter henvendelse til Adoptionsnævnet, som da kan undersøge, om der findes godkendte adoptivfamilier, som i godkendelsesforløbet har tilkendegivet, at de vil være indstillet på at modtage et barn eller ung i pleje med henblik på adoption. Hvis dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet en matchning mellem barnet eller den unge og adoptanten og vurderer herunder, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets eller den unges behov og til at håndtere den vanskelige situation, som det kan være at have et barn eller ung i pleje

med henblik på adoption. Kommunalbestyrelsen skal samtidig vurdere familiens egnethed som plejefamilie, og familien skal godkendes til plejefamilie efter servicelovens bestemmelser herom.

Plejefamilier til denne anbringelsesform kan endvidere rekrutteres ved, at en familie, som er godkendt som plejefamilie efter serviceloven, efterfølgende søger om godkendelse til adoptant.

En ansøgning om godkendelse som adoptant behandles efter reglerne i adoptionsbekendtgørelsen. Afgørelsen om godkendelse, jf. adoptionslovens § 4 a, stk. 1, træffes af adoptionssamrådet. En plejefamilieanbringelse med henblik på adoption er ikke en afgørelse om adoption, eller en tilkendegivelse af, at plejefamilien, såfremt denne endnu ikke er godkendt til adoptant, vil kunne blive godkendt til adoptant af adoptionsmyndighederne.

Det er centralt, at plejefamilierne oplyses grundigt om den særlige situation, plejefamilien vil befinde sig i, mens familien har barnet eller den unge boende, og det er uafklaret, om adoptionen realiseres. Kommunalbestyrelsen skal vurdere, om plejefamilien skønnes at være i stand til at håndtere de vanskeligheder, der kan være forbundet med at have et barn eller ung i pleje med henblik på adoption.

Påbegyndelse af adoptionssag, mens barnet er anbragt

Der kan være tilfælde, hvor barnet eller den unge er anbragt, og hvor det med tiden viser sig, at der er grundlag for at bortadoptere barnet eller den unge. I disse tilfælde er det muligt at påbegynde en sag om adoption. Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke af børn og unge, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, jf. adoptionslovens § 9, stk. 4, er ikke betinget af, at det kan ske til den plejefamilie, hvor barnet eller den unge aktuelt er anbragt. Der vil være børn og unge, som er anbragt på et opholdssted eller en institution, samt børn og unge, der er anbragt hos plejefamilier, der ikke ønsker at adoptere barnet eller den unge, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet eller den unge at blive adopteret af plejeforældrene. I disse tilfælde kan barnet eller den unge adopteres af personer, der er godkendt efter de almindelige regler om godkendelse som adoptanter.

Faglig støtte til plejefamilierne

Efter servicelovens § 68 c, stk. 2, har plejefamilier, der har et barn eller en ung anbragt med henblik på adoption, ret til faglig støtte målrettet situationen før adoptionen. Den faglige støtte skal navnlig forberede plejefamilien på den fremtidige adoption og støtte plejefamilien i at håndtere den uvished, der er omkring, hvorvidt den konkrete adoption realiseres. Den faglige støtte kan eksempelvis bestå af kurser eller undervisning. I den forbindelse kan kommunalbestyrelsen kontakte Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, som blandt andet udbyder adoptionsforberedende kurser til kommende adoptanter, med henblik på at lade Familieretsafdelingens undervisere eller øvrige rådgivere forestå den faglige støtte til plejefamilien. Derved sikres det, at den faglige støtte ydes af undervisere og rådgivere med psykologfaglig baggrund og specifik viden om og indsigt i forskellige adoptionsforhold. Den faglige støtte kan iværksættes ved påbegyndelse af en sag om adoption og frem til, at der er truffet endelig afgørelse, så længe støtten vurderes nødvendig. Støtten skal tilbydes alle plejefamilier, der ønsker at adoptere deres plejebarn, uafhængigt af om adoptionen forventes gennemført med eller uden forældremyndighedsindehaverens samtykke.

11.3. Undersøgelse af forældreevne

Som grundlag for at rejse en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, skal kommunen kunne dokumentere, at barnets biologiske forældre varigt er uden forældreevne. Undersøgelsen af forældrenes forældreevne udføres som en del af undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50. Forældrenes situation skal altid vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser herom, kan nævnes:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen.
- Svære personlighedsforstyrrelser, evt. kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet.
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv.
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv.
- En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at forbedre forældreevnen.

Selv om der foreligger en situation, der er omfattet af de eksempler, der er opregnet ovenfor, vil en sag om adoption uden samtykke ikke kunne komme på tale, uden at der inddrages en eller flere uafhængige specialundersøgelser for at afdække den aktuelle forældreevne samt den forventede forældreevne i fremtiden, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 17, stk. 1, nr. 2.

Ved vurderingen af forældreevnen er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer og tid samt fysisk og psykisk tilstand. Til brug for prognosevurderingen vil der skulle inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. Herudover er det nødvendigt at vurdere, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandling.

Relevant behandling vil eksempelvis være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Det forhold, at forældrene i en kort periode har været (absolut) uden forældreevne, er ikke ensbetydende med, at det derved kan lægges til grund, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Forældrenes situation og forældreevnen skal således altid vurderes individuelt ud fra den konkrete situation. Forhold som psykisk sygdom eller misbrug udelukker ikke i sig selv, at forældreevnen kan være til stede eller vil kunne genvindes. Hvis det skønnes, at forældreevnen er til stede eller eventuelt vil kunne genvindes, er betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke ikke til stede.

Det forhold, at forældre er handicappede og har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage deres forældreskab, er ikke i sig selv et udtryk for, at forældrene er uden forældreevne. Hvis forældre med handicap skal have undersøgt deres forældreevne i forbindelse med bortadoption uden samtykke, skal det sikres, at forældrene har modtaget den støtte og compensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forbindelse med varetagelsen af forældrerollen, jf. artikel 23 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Forældre til handicappede børn vil normalt også kunne give deres børn en stabil familierelation, selv om barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af barnets handicap.

11.4. Indstilling til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke

Når kommunen i en konkret sag vurderer, at betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er til stede, og der er gennemført en undersøgelse af de biologiske forældres forældreevne, som dokumenterer, at forældrene varigt er uden forældreevne, indstilles sagen til kommunens børn og unge-udvalg. I indstillingen skal indgå de sagsakter, som ligger til grund for kommunens vurderinger, herunder undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 samt undersøgelsen af forældrenes forældreevne.

På baggrund af oplysningerne i sagen træffer børn og unge-udvalget herefter afgørelse om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Hvis børn og unge-udvalget er enig i kommunens indstilling om adoption, videresendes sagen til Ankestyrelsen med anbefaling om adoption uden samtykke.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om anbefaling til Ankestyrelsen af adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed.

Den endelige afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene.

11.5. Særligt om sagsbehandlingen i Ankestyrelsen

Ankestyrelsen skal meddele samtykke til gennemførelse af en adoption uden samtykke, hvis barnet er anbragt uden for hjemmet, jf. adoptionslovens § 9, stk. 2.

Forud for sagens behandling i Ankestyrelsen har børn og unge-udvalget anbefalet adoption uden samtykke, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 13.

Ankestyrelsen skal i forbindelse med sagens behandling påse, at der foreligger tilstrækkelig dokumentation for forældrenes manglende forældreevne og det øvrige grundlag for, at der kan ske adoption uden samtykke.

Til brug for børn og unge-udvalgets anbefaling har kommunen foretaget en grundig undersøgelse af barnets og forældrenes forhold, herunder en forældreevneundersøgelse, jf. servicelovens § 50.

En sådan undersøgelse omfatter en belysning af barnets udvikling og adfærd, familie-, skole-, sundheds- og fritidsforhold samt andre relevante forhold.

Hvis forældrene ikke vil give samtykke til, at der foretages en undersøgelse, kan undersøgelsen gennemføres uden samtykke ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 1, nr. 1.

Denne undersøgelse samt alle øvrige oplysninger i sagen, herunder aktuelle udtalelser fra barnets opholdssted, skal foreligge til brug for sagens behandling i Ankestyrelsen.

De materielle krav

Under sagens behandling skal Ankestyrelsen påse, om den manglende forældreevne er tilstrækkeligt dokumenteret, herunder om oplysningerne i forældreevneundersøgelsen er aktuelle. Hvis dette ikke er tilfældet, kan Ankestyrelsen bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger, også om anbringelsens varighed, hyppigheden af kontakten mellem barnet og forældrene og barnets udvikling.

Ved vurderingen af barnets udvikling kan hele barnets livsforløb inddrages, da genetiske og opvækstmæssige forhold kan have stor betydning herfor. Der kan således lægges vægt på, om barnet har haft en vanskelig start på livet på grund af f.eks. for tidlig fødsel, abstinenser eller omsorgssvigt i den første tid. Herudover bør der ses på, hvordan barnet fungerer socialt og i andre sammenhænge. For større børn kan det eksempelvis også indgå i vurderingen, om barnet går i en almindelig skole.

I forhold til formålet med at gennemføre en adoption har det betydning, at det (på trods af et eventuelt familieskifte) vil give barnet ro, at der bliver skabt stabilitet og sikkerhed om barnets fremtidige tilværelse.

Herudover skal Ankestyrelsen vurdere, om barnets eget ønske og perspektiv er tilstrækkeligt belyst. Ud over barnets holdning til selve adoptionsspørgsmålet kan det eksempelvis være relevant at få belyst barnets holdning til sin biologiske familie og kontakten med denne, samt barnets holdning til den eventuelt kommende adoptivfamilie.

I de situationer, hvor der er en plejefamilie, som ønsker at adoptere barnet, skal Ankestyrelsen vurdere oplysningerne om forholdene i plejefamilien, herunder om plejefamilien har forståelse for barnets situation og har været i stand til at yde omsorg for et barn, som måske i særlig grad har behov for ro, stabilitet og tryghed, således at det har udviklet sig og fortsat vil udvikle sig positivt.

I situationer, hvor en adoption vil medføre et familieskifte for barnet, fordi barnet ikke kan adopteres af den aktuelle plejefamilie, må Ankestyrelsen foretage en afvejning af flere forhold under hensyn til barnets tarv. På den ene side kan en adoption sikre barnet en stabil opvækst, hvor barnet bliver et fuldgyldigt medlem af en familie. På den anden side kan barnet have tæt tilknytning til de personer, som det har ophold hos, og en flytning vil rykke barnet ud af dets sædvanlige omgivelser og betyde flere brud i dets relationer. Det må således vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoptionen ikke er i barnets tarv.

Spørgsmål om fastsættelse af samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt efter adoptionen hører under statsforvaltningens kompetence. Ankestyrelsen skal ikke tage stilling til dette spørgsmål. Der henvises til kapitel 4.

De formelle krav

Ankestyrelsen skal påse, om sagens parter har været indkaldt til mødet i børn og unge-udvalget og sørge for, at disse parter også bliver indkaldt til mødet i Ankestyrelsen. Som parter anses barnet, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre, hvis de søger om adoption. Ved at give barnet partstatus uanset alder har barnet ret til at deltage i møder på lige fod med andre parter. Oftest vil barnet dog være repræsenteret på disse møder af en advokat.

Ankestyrelsen påser også, om sagens parter har fået tilbudt gratis advokatbistand, jf. afsnit 11.6.

Beslutningen i Ankestyrelsen

Ankestyrelsen behandler efter § 55 i lov om retssikkerhed på det sociale område sagen på et møde. Afgørelsen træffes af 2 ankechefer, hvoraf den ene er formand, samt to beskikkede medlemmer, udpeget af social- og integrationsministeren. Efter § 22 i bekendtgørelse om forretningsorden for Ankestyrelsen kan konsulenter med særlig sagkundskab om de forhold, som sagerne vedrører, deltage i møderne uden stemmeret.

Beslutning om samtykke til adoption gives med almindeligt stemmeflertal.

Ankestyrelsen kan beslutte enten at give samtykke til den anbefalede adoption uden samtykke eller give afslag herpå. Ankestyrelsen har ikke hjemmel til at hjemvise sagen med henblik på indhentelse af yderligere oplysninger, da disse skal foreligge, når sagen sendes til Ankestyrelsen. Derimod har Ankestyrelsen mulighed for at bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger til brug for Ankestyrelsens behandling af sagen.

Ankestyrelsens meddelelse af samtykke til adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed.

Den endelige afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene.

11.6. Beskikkelse af advokater

Under den administrative behandling af en sag om adoption uden samtykke skal statsforvaltningen beskikke en advokat for barnet, jf. adoptionslovens § 15 a. Dette gælder uanset barnets alder.

Herudover skal statsforvaltningen i disse sager tilbyde advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre. Om fremgangsmåden ved advokatbeskikkelse henvises til afsnit 12.6.

Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre, for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

Inden en sag om adoption uden samtykke forelægges for børn og unge-udvalget, skal kommunen sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens afgørelse om advokatbeskikkelse. Statsforvaltningen vil beskikke en advokat, således at beskikkelsen gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Det er ikke børn og unge-udvalget – eller udvalgets formand – der har kompetence til at udmåle salær for advokatens arbejde i forbindelse med behandlingen af en sag om adoption uden samtykke. Statsforvaltningen træffer således afgørelse om størrelsen af salæret for hele sagen, også selvom børn og unge-udvalget måtte have udmålt et salær.

Hvis en sag om adoption uden samtykke behandles i Ankestyrelsen, og det af sagen fremgår, at forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre ikke har fået beskikket en advokat under sagens behandling i børn og unge-udvalget, skal Ankestyrelsen sende de relevante oplysninger til statsforvaltningen, med henblik på statsforvaltningens fornyede afgørelse om advokatbeskikkelse.

Kapitel 12

Sagsbehandling i statsforvaltningen

Efter adoptionsbekendtgørelsens § 57 rettes henvendelse om bortadoption af et barn, der bor i Danmark, til statsforvaltningen.

12.1. Behandling af sagen om frigivelse

Statsforvaltningen indleder sagen, når statsforvaltningen modtager Ankestyrelsens samtykke, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 19. Det vil i praksis sige, når børn- og unge-udvalget og Ankestyrelsen har afsluttet sin sagsbehandling og indstillet til, at statsforvaltningen træffer afgørelse om tilladelse til at gennemføre en adoption uden samtykke.

Uanset at statsforvaltningen allerede på et tidligere tidspunkt i sagsforløbet har været inddraget i spørgsmålet om advokatbeskikkelse under den administrative behandling af sagen, får statsforvaltningen først materiel rådighed over sagen, når og hvis der er afgivet anbefaling om adoption fra børn- og ungeudvalget og Ankestyrelsen. Hvis Ankestyrelsen ikke samtykker til en anbefaling om adoption uden samtykke, vil sagen ikke materielt skulle behandles i statsforvaltningen.

Statsforvaltningen er i sager om adoption uden samtykke ansvarlig for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt, og at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter overholdes. Herudover skal statsforvaltningen sikre, at der følges en ensartet praksis på området.

Selvom det er kommunen og Ankestyrelsen, der som led i disse myndigheders vurdering af sagen har indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold, er statsforvaltningen ansvarlig for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse.

Under statsforvaltningens behandling af sagen skal belysningen af barnets perspektiv ske ved, at barnets holdning til adoptionen inddrages. Se nærmere under kapitel 2 om reglerne for høring af børn og indhentelse af samtykke for børn over 12 år (adoptionslovens § 6). Statsforvaltningens information til og rådgivning af barnet skal tage udgangspunkt i barnets faktiske situation og gives på en sådan måde, at barnet mødes i "øjnehøjde".

Statsforvaltningen kan tidligst træffe afgørelse om adoption 3 måneder efter barnets fødsel, selvom en sag om adoption uden samtykke kan indledes allerede inden barnets fødsel. Baggrunden herfor er, at forældrene som alt overvejende hovedregel tidligst kan samtykke til adoptionen 3 måneder efter barnets fødsel, jf. adoptionslovens § 8, og at alle forældre bør have samme periode til at overveje, om de ønsker at medvirke til en frivillig adoption.

Som anført i afsnit 10.1. skal statsforvaltningen således sikre sig, at der er forsøgt indhentet samtykke til adoptionen fra barnets forældre, uanset om forældrene har forældremyndighed over barnet eller ej. Adoption uden samtykke bør således ikke ske, hvis en frivillig adoption kan gennemføres. Statsforvaltningen bør tilbyde forældrene et møde, hvori de orienteres om adoptionens retsvirkninger, og hvor statsforvaltningen undersøger, om de fastholder deres protest mod adoptionen. Herudover bør statsforvaltningen informere forældrene om muligheden for at modtage anonyme opfølgingsrapporter om barnet, jf. kapitel 5.

Før statsforvaltningen træffer afgørelse i en sag om adoption uden samtykke, skal sagen forelægges for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, med en begrundet indstilling til afgørelse, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 20. Det gælder både sager om familieadoption og fremmedadoption, og det gælder uanset, om statsforvaltningen påtænker at imødekomme eller afslå ansøgningen. Se nærmere herom nedenfor under afsnit 12.2.

Sagsbehandlingen i statsforvaltningen vil dog variere afhængigt af, om der søges gennemført en familieadoption eller en fremmedadoption.

Familieadoption

I sager om familieadoption uden samtykke skal statsforvaltningen dels vurdere betingelserne for at gennemføre adoptionen uden samtykke efter adoptionslovens § 9 (selve frigivelsen af barnet), foretage en til gavns vurdering og sikring af opfyldelse af øvrige krav, som kræves for at gennemføre en familieadoption. De generelle betingelser for at gennemføre en familieadoption er beskrevet i "vejledning om adoption".

I sager om adoption uden samtykke vil familieadoption som oftest dreje sig om plejefamiliers adoption af et barn, der har været anbragt i familien mindst 3 år (adoptionslovens § 9, stk. 4).

Når det drejer sig om familieadoption uden samtykke vil til gavns vurderingen også blive sikret i forbindelse med forelæggelsen af sagen for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen.

Fremmedadoption, hvor der ikke er en kendt adoptant

I sager om fremmedadoptioner uden samtykke, hvor der ikke er en kendt adoptant (anonym fremmedadoption), skal statsforvaltningen alene påse, at betingelserne for frigivelsen af barnet til adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, er opfyldt. Hvis statsforvaltningen – efter forelæggelse for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, – træffer afgørelse om frigivelse af et barn til adoption uden samtykke, sender statsforvaltningen hurtigst muligt sagen til Adoptionsnævnet med henblik på matchning af barnet.

Udvælgelsen af adoptanten ud fra hensynet til barnets bedste vil herefter blive foretaget af Adoptionsnævnet, jf. afsnit 12.3.

Fremmedadoption, hvor der er en kendt adoptant

I sager om fremmedadoptioner uden samtykke, hvor der er en kendt adoptant (ikke-anonym fremmedadoption), skal statsforvaltningen tilsvarende sikre sig, at betingelserne for at frigive barnet til bortadoption uden samtykke er opfyldt. I disse situationer vil den kommende adoptivfamilie allerede være udvalgt, og det vil være statsforvaltningen, der skal godkende familien til at adoptere barnet. Til gavns vurderingen foretages i statsforvaltningen, men bliver også sikret i forbindelse med forelæggelsen af sagen for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen.

12.2. Forelæggelse for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen

Når statsforvaltningen behandler en sag om adoption uden samtykke, skal sagen forelægges for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, med en begrundet indstilling til afgørelse, før den endelige afgørelse træffes, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 20.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, har derved på et tidligt tidspunkt i sagsbehandlingen mulighed for at sikre, at myndighederne har gjort tilstrækkeligt for at inddrage de biologiske forældre, herunder i forbindelse med forsøg på at indhente et samtykke til adoption. Desuden er forelæggelsen med til at sikre en ensartet praksis i hele landet i sager om adoption uden samtykke. Statsforvaltningens afgørelse kan indbringes for retten, og Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, er således ikke klageinstans i forhold til afgørelser om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, er sammen med statsforvaltningen ansvarlig for at sikre opfyldelsen af både de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke og de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter.

De forhold, der navnlig vurderes i forbindelse med forelæggelsen for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, er bl.a. følgende:

- Det hjemmelsgrundlag, som er lagt til grund i statsforvaltningens indstilling.
- Oplysningsgrundlaget vedrørende barnet og forældrene, navnlig i forhold til servicelovens betingelser for anbringelse uden for hjemmet.
- Grundlaget for forælderevnevurderingen, herunder prognosevurderingen og kravet om inddragelse af specialundersøgelser, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 17, stk. 1.
- Om bestræbelserne på at gøre adoptionen frivillig har været tilstrækkelige.
- Inddragelsen af barnet ved eksempelvis høring.
- Om der i påkrævet omfang er beskikket advokater eller givet tilbud herom.

12.3. Matchning af barnet

Når statsforvaltningen har truffet afgørelse om tilladelse til adoption uden samtykke i sager om anonym fremmedadoption, kan barnet og adoptivfamilien matches af Adoptionsnævnet, som vælger adoptanterne på listen over godkendte ansøgere. Adoptanterne vil herefter – uanset om statsforvaltningens afgørelse indbringes for domstolene – kunne modtage barnet i hjemmet med henblik på adoption og opnå ret til orlov efter § 8 i barselloven. Udfærdigelse af adoptionsbevillingen skal afvente domstolenes behandling af sagen. Statsforvaltningen skal i sådanne tilfælde forud for anbringelsen af barnet grundigt orientere adoptivfamilien om, at den endelige adoption skal afvente domstolens behandling af sagen, og at der således også vil være en usikkerhed om, hvorvidt adoptionen bliver en realitet.

12.4. Afgørelsens form og indhold

Statsforvaltningens afgørelse efter adoptionslovens § 9 skal meddeles skriftligt til de involverede parter og udleveres af statsforvaltningen til de pågældende personer eller forkyndes for dem.

Det skal fremgå af afgørelsen, at parterne inden 14 dage efter, at afgørelsen er modtaget (eller forkyndt), kan forlange sagen indbragt for retten. Statsforvaltningen har i afgørelsen mulighed for at fastsætte en længere frist eller efterfølgende forlænge denne, hvis særlige grunde taler derfor, jf. adoptionslovens § 11, stk. 3.

Hvis statsforvaltningen fra en af sagens parter modtager besked om, at afgørelsen ønskes indbragt for retten, skal statsforvaltningen inden 3 uger indbringe sagen for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 b om prøvelse af beslutninger om adoption uden samtykke, medmindre bevilling er udfærdiget efter udløbet af fristen i stk. 3. Det betyder, at selvom den frist, som er fastsat i afgørelsen, er overskredet, er statsforvaltningen forpligtet til at indbringe sagen for retten, medmindre bevilling allerede er udstedt.

Hvis retten opretholder statsforvaltningens afgørelse om at gennemføre adoptionen uden samtykke, eller hvis retten i modsætning til statsforvaltningen beslutter, at bevilling kan meddeles, har statsforvaltningen ikke mulighed for at meddele bevilling, før ankefristen er udløbet, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb. Det samme gælder i forhold til kæremål, hvis retten afviser prøvelse på grund af overskridelse af ankefristen, jf. retsplejelovens § 475 b, stk. 4, hvorefter retten i disse tilfælde ved kendelse kan afvise sagen, medmindre overskridelsen er undskyldelig, eller særlige grunde i øvrigt taler for at behandle sagen.

12.5. Indberetning til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen

Statsforvaltningen skal i medfør af adoptionsbekendtgørelsens § 21 orientere den involverede kommune og Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, når en sag om adoption uden samtykke afsluttes i statsforvaltningen. Dette gælder uanset sagens udfald. En sag anses først for afsluttet, når en eventuel domstolsbehandling er afsluttet.

Orienteringen bør gives med et resumé af sagen, der skal indeholde følgende oplysninger:

- 1) Efter hvilken bestemmelse afgørelsen er truffet og afgørelsens indhold.
- 2) Barnets alder.
- 3) Barnets tilknytning til ansøgerne.
- 4) Barnets tilknytning til de oprindelige forældre.
- 5) Længden af den periode, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet.
- 6) Om barnet har været anbragt uden for hjemmet med henblik på adoption.
- 7) Adoptanternes alder.
- 8) Hvordan barnet har været inddraget i sagsbehandlingen.
- 9) Hvordan de oprindelige forældre har været inddraget i sagsbehandlingen.
- 10) Beskrivelse af de oprindelige forældres forhold.
- 11) Tidsforløbet hos kommunen, Ankestyrelsen, statsforvaltningen og domstolene.
- 12) Andre forhold af betydning.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, vil på baggrund af indberetningerne følge udviklingen i sager om adoption uden samtykke.

12.6. Beskikkelse af advokater

Under den administrative behandling af en sag om adoption uden samtykke skal statsforvaltningen beskikke en advokat for barnet, jf. adoptionslovens § 15 a, stk. 2. Dette gælder uanset barnets alder.

Herudover skal statsforvaltningen i disse sager tilbyde advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre.

Det er således alene statsforvaltningen, der har kompetence til at foretage advokatbeskikkelse i sager om adoption uden samtykke, uanset at sagen indledningsvis behandles i børn og unge-udvalget og i Ankestyrelsen.

Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

For at kunne få beskikket en advokat til de relevante parter skal kommunen, inden en sag om adoption uden samtykke forelægges for børn og unge-udvalget, sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens afgørelse om advokatbeskikkelse. Statsforvaltningen skal beskikke en advokat, således at beskikkelsen gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. både i børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen. Det tilsigtes således, at det er samme advokat, der varetager partens interesser gennem hele det administrative forløb.

Hvis en sag om adoption uden samtykke behandles i Ankestyrelsen, og det af sagen fremgår, at forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og eventuelle plejeforældre ikke har fået beskikket en advokat under sagens behandling i børn og unge-udvalget, skal Ankestyrelsen tilsvarende sende de relevante oplysninger til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens fornyede afgørelse om advokatbeskikkelse.

Selvom tilbuddet om advokatbeskikkelse er afslået under sagens behandling i børn og unge-udvalget og/eller Ankestyrelsen, skal tilbuddet gives, hver gang sagen overgår til en ny administrativ myndighed. Statsforvaltningen skal således også undersøge, om alle relevante parter har fået tilbudt advokatbeskikkelse, når ansøgningen om adoption uden samtykke modtages i statsforvaltningen.

I forhold til den praktiske fremgangsmåde ved beskikkelse af advokater efter adoptionslovens § 15 a bør statsforvaltningen normalt lade parten vælge den advokat, der skal beskikkes under sagen. Hvis parten selv foreslår en bestemt advokat, kan statsforvaltningen beskikke denne, idet der dog kan tages forbehold for godtgørelse for rejseudgifter (ved større geografiske afstande). Hvis parten ikke selv foreslår en bestemt advokat, bør statsforvaltningen lade parten vælge en advokat blandt de advokater, der har erklæret sig villige til at blive beskikket i adoptionssager. Hvis parten ikke selv ønsker at vælge en advokat blandt disse, bør statsforvaltningen beskikke den advokat, der står for tur, sådan at beskikkelser sker i rækkefølge blandt de mulige advokater.

Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder efter adoptionslovens § 15 a, stk. 3, samme regler, som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31. Herefter tilkommer der den beskikkede advokat et passende salær samt godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, medmindre der er taget forbehold for disse.

Omkostninger, der efter deres art ikke er omfattet af reglerne om fri proces, må betales af parten.

Når statsforvaltningen modtager advokatens opgørelse over anvendt tidsforbrug i en sag, bør statsforvaltningen fastsætte salæret. Timetaksten følger landsretternes vejledende takster for salærer til forsvarere i straffesager, bistandsadvokater samt til beskikkede advokater i ægteskabs-, forældresansvars- og børnefjernelsessager, der findes på domstol.dk. Statsforvaltningen bør foretage en samlet vurdering af det anvendte timeforbrug.

Med henblik på overvejelser om muligheden for eventuelt at fastsatte et standardsalær i sager om adoption uden samtykke bedes statsforvaltningen indtil videre føre regnskab over det anvendte timeantal for beskikkede advokater fordelt på den administrative behandling af sagen i henholdsvis børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Kapitel 13

Udslusning af barn

Når barnet skal flyttes fra sine sædvanlige omgivelser, er det væsentligt, at der tilrettelægges et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn, herunder blandt andet barnets alder, dets relationer og eventuelle særlige behov. Ligeledes er det vigtigt, at myndighederne i de tilfælde, hvor det vurderes, at et barn vil have gavn af at blive flyttet fra en plejefamilie til en adoptivfamilie, tilrettelægger forløbet med inddragelse af alle involverede parter med henblik på, at overgangen bliver så skånsom for barnet som muligt.

Kapitel 14

Indbringelse af sagen for domstolene

Retssager om adoption uden samtykke behandles efter reglerne i retsplejeloven (kapitel 43 b). Det er fastlagt heri, at sagen kan indbringes for byretten med mulighed for anke til landsretten.

Retten beskikker advokat for sagens parter. For alle børn uanset alder gælder det, at der skal beskikkes en advokat for barnet i sager om adoption uden samtykke, jf. retsplejelovens § 475 c om partsstatus og advokatbeskikkelse.

Ligesom ved den administrative behandling af sagen anses som parter i domstolsbehandlingen af sagen adoptionsansøgeren, barnets forældre og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene. Det forhold, at en sag om adoption uden samtykke er begyndt i barnets handlekommune, gør ikke, at kommunen anses for ansøger og dermed part i sagen.

Barnets partsstatus indebærer bl.a. en ret for barnet til på egen hånd at få prøvet statsforvaltningens afgørelse om adoption uden samtykke og til at anke rettens afgørelse (retsplejelovens § 475 c, stk. 1 og 2).

Den advokat, der beskikkes for barnet i en sag om adoption uden samtykke, vil derfor på barnets vegne kunne indbringe sagen for retten og anke rettens afgørelse.

Ved behandling af sager ved retten, er det retten, der drager omsorg for sagens oplysning. Retten træffer selv bestemmelse om afhøring af parter og vidner samt om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler, jf. retsplejelovens § 475 e. Retten skal sikre sig, at barnets perspektiv i sagen er tilstrækkeligt belyst. Dette kan bl.a. ske ved at inddrage de oplysninger, der er tilvejebragt under statsforvaltningens sagsbehandling, men også ved en direkte inddragelse af barnet.

Det er forudsat i lovens forarbejder, at domstolene på baggrund af sagernes særlige karakter prioriterer sager om adoption uden samtykke højt, sådan at både byret og eventuelt landsret i videst muligt omfang berammer sagen hurtigst muligt og i øvrigt sørger for, at sagen fremmes mest muligt.

Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, den XX

P.M.V.

Malene Vestergaard

/ Neel Pryds Winkel